

**GENDER AKCIONI PLAN
BOSANSKO-PODRINJSKI KANTON GORAŽDE
ZA PERIOD OD 2021. DO 2024. GODINE**

Juli 2021. godine

KOORDINACIONO TIJELO ZA IZRADU I PRAĆENJE GENDER AKCIONOG PLANA BOSANSKO – PODRINJSKOG KANTONA GORAŽDE 2021 – 2024. GODINE

Članovi Koordinacionog tijela za izradu i praćenje Gender Akcionog plana Bosansko – podrinjskog kantona Goražde 2021 – 2024. godine imenovani su na 41. redovnoj sjednici Vlade Bosansko – podrinjskog kantona Goražde održanoj 19.02.2020. godine Rješenjem broj: 03-04-746/21 od 30.04.2021. godine:

1. **Aldijana Drljević Omanović** – koordinatorica
2. **Emir Sijerčić** – koordinator za EU integracije
3. **Adnan Imširović** – predstavnik Ministarstva za finansije
4. **Muamer Uhota** – predstavnik Ministarstva za pravosuđe, upravu i radne odnose
5. **Haris Dervišagić** – predstavnik Ministarstva za boračka pitanja
6. **Minela Bašić** – predstavnik Ministarstva za privredu - sektor za privredu
7. **Armin Zec** – predstavnik Ministarstva za obrazovanje, mlade, nauku, kulturu i sport- sektor za obrazovanje i kulturu
8. **Ervin Popović** – predstavnik Ministarstva unutrašnjih poslova
9. **Esmā Drkenda** - UŽ „SEKA“ Goražde
10. **Senija Hadžić** – predstavnik Službe za zapošljavanje Bosansko – podrinjskog kantona Goražde
11. **Amela Džaferović** – Predstavnik Centra za socijalni rad Bosansko – podrinjskog kantona Goražde

Izuzetan doprinos izradi Gender Akcionog plana Bosansko – podrinjskog kantona Goražde 2021 – 2024. godine dali su:

Sadržaj

I. UVOD	3
INSTITUCIONALNI MEHANIZMI ZA RAVNOPRAVNOST SPOLOVA	5
INSTITUCIONALNI MEHANIZAM ZA RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA BOSANSKO-PODRINJSKOG KANTONA GORAŽDE	6
PRAVNI OKVIR ZA IZRADU GENDER AKCIONOG I FINANSIJSKOG PLANA BOSANSKO-PODRINJSKOG KANTONA GORAŽDE	7
II. STANJE RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA U BOSANSKO-PODRINJSKOM KANTONU GORAŽDE	9
OSNOVNI DEMOGRAFSKI PODACI RAZVRSTANI PO SPOLU	10
<i>Tržište rada</i>	11
<i>Obrazovanje</i>	18
<i>Nasilje nad ženama i nasilje u porodici</i>	23
<i>Javni život</i>	27
<i>Zdravstvena zaštita</i>	29
III. STRUKTURA GENDER AKCIONOG PLANA BOSANSKO-PODRINJSKOG KANTONA GORAŽDE	30
IV. CILJEVI I AKTIVNOSTI GENDER AKCIONOG PLANA BPK GORAŽDE ZA PERIOD 2021 2024. GODINA	32
V. MONITORING I EVALUACIJA GENDER AKCIONOG PLANA	47
OSNOVNI POJMOVI I DEFINICIJE RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA	48

I. Uvod

Ustav BiH garantira visok stepen međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda jer sadrži 15 najvažnijih instrumenata za zaštitu ljudskih prava, među kojima je i CEDAW čime se BiH obavezuje da primjeni najviše međunarodno priznate standarde ljudskih prava. Ustav FBiH također garantuje visok stepen ljudskih prava i daje ustavnu snagu pravima koji su zagwarantovani u međunarodnim sporazumima koji su nabrojani u aneksu Ustava FBiH. Pored općih standarda od posebnog značaja za Gender akcioni plan je Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena iz 1979. godine budući da prava zagwarantovana u ovom sporazumu također imaju ustavnu snagu.

Ustav Bosansko-podrinjskog kantona Goražde također garantuje najviši stepen ljudskih prava i osnovnih sloboda preuzimajući standarde koji su sastavni dio Ustava BiH i Ustava FBiH. Zbog toga, Gender akcioni plan BPK Goražde doprinosi ostvarivanju ljudskih prava i sloboda koji imaju snagu ustavnih odredbi GPK.

Ujedinjene nacije (UN) kao i države članice UN imaju, u skladu s Poveljom UN, obavezu da promoviraju prava čovjeka, dostojanstvo i vrijednost čovjekove ličnosti bez ikakve diskriminacije, što uključuje i zabranu diskriminacije na osnovi spola. Države članice su obavezne poštovati i promovirati ljudska prava i slobode kao osnove ekonomskog razvoja, mira i međunarodne sigurnosti. Nastavljajući pravnu tradiciju bivše Jugoslavije, ove obaveze je preuzela Bosna i Hercegovina kao članica UN od 22. maja 1992. godine. Na nivou Ujedinjenih nacija najvažniji dokumenti iz oblasti ravnopravnosti spolova je Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena - CEDAW.

Ravnopravnost spolova je osnovno pravo, zajednička vrijednost cijele Evropske unije, i predstavlja neophodan uslov za postizanje ciljeva Evropske unije koji se tiču razvoja, zapošljavanja i socijalne kohezije. Princip ravnopravnosti polova i jednakog tretmana i jednakih mogućnosti za žene i muškarce je jedan od osnovnih pravnih principa Evropske unije, sadržan u osnivačkom ugovoru, kao i u mnogim direktivama, koje su transpozicijom inkorporisane u unutrašnje zakonodavstvo država članica.

Zakon o ravnopravnosti spolova u BiH i obaveza djelovanja za ravnopravnost spolova

Zakon o ravnopravnosti spolova u BiH¹ (ZoRS BiH) donesen je 2003. u BiH, a izmijenjen i dopunjen je 2009., čime su pravni standardi ravnopravnost spolova utvrđeni Konvencijom o ukidanju svih oblika diskriminacije žena postali sastavni dio pravnog sistema BiH. Zakon je najvažniji instrument za razvijanje svijesti o pitanjima ravnopravnosti spolova i uvođenje

---

¹ Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini – prečišćeni tekst ("Službeni glasnik BiH" br. 32/10)

principa ravnopravnosti spolova u javne politike i propise. Ovaj zakon uređuje, promovira i štiti ravnopravnost spolova i zabranjuje diskriminaciju, te jamči jednake mogućnosti svim građanima/kama, kako u javnoj tako i u privatnoj sferi života. Ciljevi Zakona u pogledu zabrane diskriminacije i osiguranja ravnopravnosti spolova su prikazani shematski ispod.

Pored toga, Zakon obavezuje sva državna tijela, na svim nivoima organizacije vlasti, i tijela lokalne samouprave, uključujući zakonodavnu, izvršnu i sudsku vlast, političke stranke, pravna lica s javnim ovlaštenjima, pravna lica koja su u vlasništvu ili pod kontrolom države, entiteta, kantona, grada ili općine ili nad čijim radom javni organ vrši kontrolu, da osiguraju i promoviraju ravnopravnu zastupljenost spolova u upravljanju, procesu odlučivanja i predstavljanju.

Prema Zakonu o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini (član 24.) obaveza svakog nivoa vlasti se sastoji od sljedećih segmenata:

- a. analizu stanja spolova u određenoj oblasti;
- b. implementaciju donesenih državnih politika kroz akcione planove za ravnopravnost spolova;
- c. mjere za otklanjanje uočene neravnopravnosti spolova u određenoj oblasti.

Upravo je ovaj član Zakona o ravnopravnosti spolova osnovni pravni osnov za donošenje

Gender akcionog plana BPK Goražde budući da se donošenjem ovog akcionog plana osigurava dosljednu primjenu ovog Zakona, ali i drugih obaveza kantona u pogledu ravnopravnosti spolova. To je također slučaj i sa Gender akcionim planom Bosne i Hercegovine koji prepoznaje značaj djelovanja i ulogu kantona kada je u pitanju postizanje ravnopravnosti spolova. Kao nosioci odgovornosti u strateškom cilju 1. GAP BiH, a u skladu s nadležnostima kantona su prepoznata, kantonalna tijela vlasti zajedno sa tijelima odnosno institucijama Federacije BiH kao i institucija BiH.

Institucionalni mehanizmi za ravnopravnost spolova

Uzimajući u obzir strukturu i ustavom određenu podjelu nadležnosti između različitih nivoa vlasti u BiH donošenjem Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH, Bosna i Hercegovina se odlučila da osigura mrežu institucionalnih mehanizama za ravnopravnost spolova na svim nivoima vlasti te je utvrđena obaveza svih nivoa vlasti da aktivno djeluju za ravnopravnost spolova i otklanjanje diskriminacije na osnovu spola. Ova obaveza je utvrđena u članu 24. Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH koji glasi:

Član 24.

- (3) Nadležni zakonodavni, izvršni i organi uprave svih nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini obavezni su osnovati odgovarajuće institucionalne mehanizme za ravnopravnost spolova koji će provoditi Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini, koordinirati realizaciju programskih ciljeva iz Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine i osigurati provođenje međunarodnih standarda u oblasti ravnopravnosti spolova.
- (4) Nadležni državni, entitetski i kantonalni organi vlasti, kao i organi jedinica lokalne samouprave dužni su sve propise i druge akte iz svoje nadležnosti prije upućivanja u zakonsku proceduru dostaviti na mišljenje institucionalnim mehanizmima za ravnopravnost spolova radi usaglašavanja sa odredbama Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini.

Ovo je izuzetno bitna pravna garancija, jer osigurava pravnu sigurnost institucija za ravnopravnost spolova. U skladu sa ZoRS BiH, ključni institucionalni mehanizmi za ravnopravnost spolova su Agencija za ravnopravnost spolova BiH Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH i, na entitetskom nivou, Gender Centar Federacije BiH i Gender centar - Centar za jednakost i ravnopravnost spolova Vlade Republike Srpske. Agencija i entitetski gender centri su ključne institucije za kreiranje sveobuhvatnog, sistemskog i koordiniranog pristupa provođenju ZoRS-a. Agencija i gender centri pružaju stručnu podršku drugim institucijama u procesu provođenja obaveza iz ZoRS-a.

Mreža institucionalnih mehanizama za gender pitanja u BiH obuhvata i zakonodavnu i izvršnu vlast na svim nivoima vlasti. Komisija za ostvarivanje ravnopravnosti spolova Parlamentarne skupštine BiH, komisije za ravnopravnost spolova Doma naroda i Zastupničkog doma Parlamenta Federacije BiH, te Odbor jednakih mogućnosti Narodne skupštine Republike Srpske su aktivne i održavaju redovne sjednice, uključujući i tematske sjednice.

Osnovane su komisije za ravnopravnost spolova kantonalnih skupština u Federaciji BiH, a na lokalnom nivou djeluju komisije u okviru općinskih ljudska prava i slobode/skupština opština u skoro svim općinama u BiH.

Institucionalni mehanizam za ravnopravnosti spolova Bosansko-podrinjskog kantona Goražde

U skladu sa svojom nadležnosti, Komisija za ravnopravnost spolova Skupštine BPK Goražde predstavlja institucionalni mehanizam za ravnopravnost spolova Skupštine koji ima nadležnosti koje su predviđene članom 24. Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH.

Komisija je izričito nadležna za razmatranje pitanja u vezi sa ostvarivanjem ravnopravnosti spolova, zakona i drugih propisa, prijedloga i izvještaja kao i učešće u skupovima koji su vezani za ravnopravnost spolova.

Poslovnik Skupštine Bosansko-podrinjskog kantona Goražde (“Službene novine Bosansko-podrinjskog kantona Goražde”, broj: 10/08)

Član 38.

Komisija za ravnopravnost spolova nadležna je da:

- razmatra pitanja u vezi sa ostvarivanjem ravnopravnosti među spolovima u Kantonu;
- razmatra predložene zakone i druge propise Kantona sa stanovišta ravnopravnosti spolova i spriječavanja diskriminacije;
- razmatra prijedloge dokumenata i izvještaje institucija Kantona koji se odnose na ostvarivanje ravnopravnosti spolova i provođenje platforme za akciju Pekinške deklaracije u cjelini, odnosno po pojedinim oblastima;
- razmatra pripreme za učešće delegacije Kantona na skupovima unutar države i međunarodnim skupovima kada se razmatra provođenje Pekinške deklaracije;
- razmatra i druga pitanja u vezi sa ostvarivanjem ravnopravnosti spolova.

Pozicija Komisije za jednakopravnost spolova u okviru Skupštine je veoma značajna, a donošenje Gender akcionog plana će omogućiti Komisiji instrument za usmjereno i koordinirano djelovanje skupštine, kantonalnih ministarstava i drugih uprava i službi. U ovom procesu Komisija bi imala primarnu ulogu nadzora nad provođenjem akcionog plana što će biti obrazloženo u dijelu koji se odnosi na oblast monitoringa i evaluacije.

Sa druge strane, osnivanje Koordinacionog tijela Vlade predstavlja novi pristup djelovanju u oblasti ravnopravnosti spolova. Kao novom među-institucionalnom tijelu Vlade potrebno će biti pružiti podršku u razvoju kapaciteta za praćenje provođenja Gender akcionog plana. Sa druge strane od posebnog značaja predstavlja činjenicu da Koordinaciono tijelo čine iskusni državni/e službenici/e koji u okviru svojih radnih mjesta imaju značajno iskustvo.

Javne politike za ravnopravnost spolova u BiH

Kako bi se osigurala dosljedna implementacija Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH 2006. godine, usvojen je prvi Gender akcioni plan u BiH (GAP BiH) („Službeni glasnik BiH“, broj 41/09) za period 2006 -2011., kao prvi strateški dokument za uvođenje principa ravnopravnosti spolova u sve oblasti javnog i privatnog života (eng. *gender mainstreaming*).

Drugi GAP BiH usvojen je 2013. godine („Službeni glasnik BiH“, broj 98/13) za period 2013 -2017. a treći za period 2018-2022. godine. Ovaj strateški dokument sadrži strateške ciljeve, koji definišu prioritetne oblasti djelovanja, te programe i mjere za ostvarivanje tih ciljeva. Jedna od prioritetnih oblasti je rad, zapošljavanje i pristup ekonomskim resursima.

Cilj GAP BiH je da usmjeri resorna ministarstva i druge institucije u radu na uključivanju principa ravnopravnosti spolova u skladu sa članom 24. Zakona o ravnopravnosti spolova BiH, koji propisuje obaveze nadležnih institucija na svim nivoima vlasti u BiH. Na osnovu GAP BiH-a, institucije BiH donose godišnje operativne planove koji omogućavaju sistemsko i koordinirano djelovanje u procesu *gender minstreaming-a* u institucijama.

Pored GAP BiH, doneseni su i sprovedene se i druge, sektorske, javne politike i strategije na nivou države i entiteta, koje doprinose uvođenju principa ravnopravnosti spolova u specifične prioritetne oblasti (nasilje na osnovu spola, rod i sigurnost, unapređenje položaja žena na selu, rodno odgovorno budžetiranje). Na nivou države usvojen je drugi po redu Akcioni plan za implementaciju Rezolucije Ljudska prava i slobode sigurnosti UN-a 1325 „Žene, mir i sigurnost“ u BiH za period 2014-2017 („Službeni glasnik BiH“, 89/14), kao i Okvirna Strategija za provedbu Konvencije Vijeća Evrope o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici za period 2015-2018 godine („Službeni glasnik BiH“, broj 75/15).

Pravni okvir za izradu Gender akcionog i finansijskog plana Bosansko-podrinjskog kantona Goražde

Gender akcioni i finansijski plan (GAP) Bosansko-podrinjskog kantona Goražde je strateško-planski dokument kojim implementacijom treba da potiče budući rast i razvoj zajednice, te unaprijedi ravnopravnost spolova u zajednici. Uvođenje principa ravnopravnosti spolova u razvojne politike, strategije, projekte i programe je od posebnog značaja na kantonalnom nivou, zbog nadležnosti koji kantonalni nivo vlasti ima.

Ravnopravnost spolova predstavlja jednaka prava i slobode, vidljivost i zastupljenost žena i muškaraca u svim područjima javnog i privatnog života. Postizanje ravnopravnosti spolova je ključno za zaštitu fundamentalnih ljudskih prava, razvijanje demokratskog društva, poštivanje vladavine prava, te ekonomski rast i konkurentnost. Iako je vidljiv napredak Bosne i Hercegovine u oblasti ravnopravnosti spolova razlike su prisutne u mnogim područjima.

Gender akcioni plan BPK Goražde se donosi na period od 2021. do 2024. godine i usklađen

je sa odgovarajućim strateškim dokumentima i politikama koje se odnose na ravnopravnosti spolova i to sa Zakonom o ravnopravnosti spolova Bosne i Hercegovine, Gender akcionim planom Bosne i Hercegovine (2018.-2022.), kao i sa drugim strategijama na državnom, entitetskom, i kantonalnom nivou.

Ovaj strateški cilj je izuzetno važan za kreiranje svih aktivnosti kantona jer prepoznaje ključne prioritete u oblasti ravnopravnosti spolova kao i ciljeve koji bi se trebali postići do kraja provođenja Gender akcionog plana BiH. Na taj način dat je prioritetni okvir djelovanja i kantona zajednica i ovih šest prioriteta bi trebao biti osnov svih programa mjera koje se donose na kantonalnom nivou.

Gender akcioni planovi na nivou jedinica kantona su stoga najefikasniji način provođenja ove obaveze. Ustav BPK Goražde garantuje najviši stepen ljudskih prava i osnovnih sloboda preuzimajući standarde koji su sastavni dio Ustava FBiH. Zbog toga, Gender akcioni plan BPK Goražde doprinosi ostvarivanju ljudskih prava i sloboda koji imaju snagu ustavnih odredbi BPK Goražde.

Na osnovu toga, Vlada BPK Goražde inicirala je izradu Gender akcionog plana kao strateškog dokumenta za dosljedno provođenje ustavnih i zakonskih obaveza jer se njime osigurava koordinirano i usmjereno djelovanje svih tijela BPK. Rješenjem Vlade broj: 03-04-746/21 od 30.04.2021. godine imenovano je Koordinaciono tijelo za izradu Gender akcionog plana BPK Goražde za period 2021 - 2024. godine. U sastav koordinacionog tijela imenovane su nadležne institucije kantona i udruženje „Seka“ Goražde. Koordinaciono tijelo po odluci Vlade ima dvojak zadatak, da izradi nacrt Gender akcionog plana za period 2021-2024. godina te da po usvajanju plana od Vlade BPK Goražde prati provođenje istog. Nakon konstituirajuće sjednice Koordinacionog tijela uz podršku Gender Centra Vlade FBiH izrađen je prijedlog Metodologije za izradu Gender akcionog plana Bosansko-podrinjskog kantona Goražde za period 2021-2024. godine. Ovaj prijedlog Metodologije je usaglašen sa pristupom koji je ranije utvrdio Gender Centar Vlade FBiH i koji je uspješno korišten je za izradu gender akcionih planova u Srednjobosanskom i Kantonu Sarajevo. Nakon što je Metodologija usaglašena i odobrena, a uz stručnu podršku stručnjaka za ravnopravnost spolova, izrađen je prvi nacrt Gender akcionog plana. Prvi nacrt je omogućio struktuiranu diskusiju sa predstavnicima koordinacionog tijela koji su dostavili svoje pisane komentare prije i usmene komentare tokom treće sjednice Koordinacionog tijela. Svi komentari i sugestije su na adekvatan način uključene u prijedlog Gender akcionog plana.

„Finansijski podržano iz sredstava FIGAP II programa“

Program za implementaciju Gender akcionog plana BiH (FIGAP II program 2018-2020), rezultat je saradnje Agencije za ravnopravnost spolova BiH - Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH, Gender Centra Federacije BiH i Gender centra Republike Srpske, a njegov je cilj da osigura održivu provedbu Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine. Program podržava Kraljevina Švedske, koju predstavlja Ambasada Kraljevine Švedske u Bosni i Hercegovini, putem razvojne agencije SIDA.“

II. Stanje ravnopravnosti spolova u Bosansko-podrinjskom kantonu Goražde

Za potrebe analize stanja ravnopravnosti spolova u BPK Goražde izvršeno je prikupljanje i analiza dostupnih informacija i podataka što predstavlja i prvi korak u smislu člana 24. Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH.

Analiza stanja ravnopravnosti spolova je sagledana iz ugla ravnopravnosti spolova što omogućava utvrđivanje oblasti u kojima eventualno postoji diskriminacije ili nejednakosti u pristupu pravima, koristima i resursima između žena i muškaraca, djevojčica i dječaka po pojedinim oblastima. Pored toga ovaj pristup omogućuje da se istraže uzroci takvog stanja kao i da ukaže na to kako se oni mogu promijeniti, jer daje osnovu na kojoj će se temeljiti akcioni plan.

Za potrebe ove analize prikupljeni su sljedeći podaci:

1. statistički podaci od strane Zavoda za statistiku,
2. administrativni podaci od strane kantonalnih organa i službi,
3. urađena je analiza ključnih propisa i dokumenata kantona;
4. korištene su druga istraživanja i studije te stručna mišljenja.

Ovaj pristup je omogućio:

- a. da ukaže na prioritete i ključne ciljeve koje je potrebno ostvariti i
- b. da omogući utvrđivanje trenutnog stanja (ne)ravnopravnosti spolova kao i da utvrdi način na koji će se promjene mjeriti.

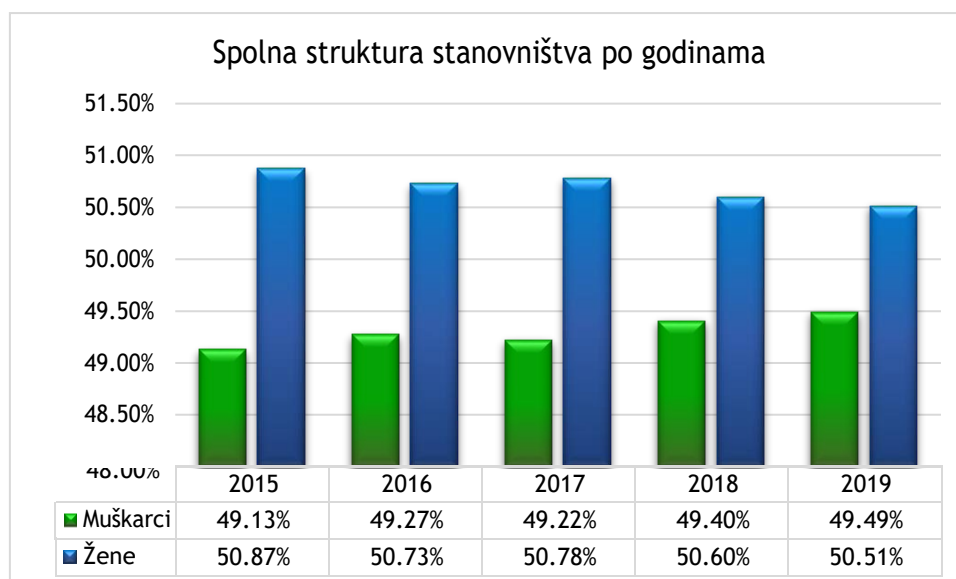
Za potrebu izrade ovog Gender akcionog plana prikupljeni su dostupni podaci koji su razvrstani po spolu. U tu svrhu prikupljeni su statistički podaci koji su dostavljeni od strane Federalnog zavoda za statistiku, Centralne izborne komisije BiH te su korišteni i administrativni podaci kojima raspolažu ministarstava i službe BPK. Pored toga izvršena je analiza javno dostupnih podataka o stanju ravnopravnosti spolova u BPK. Svi podaci su analizirani iz ugla ravnopravnosti spolova te su interpretirani u odnosu na trendove (ne)ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini.

Oblasti za utvrđivanje stanje ravnopravnosti spolova su bazirani na prioritetima koji su prepoznati u Gender akcionom planu Bosne i Hercegovini i to

- Postojanje institucionalnih mehanizama za ravnopravnost spolova
- Rad, zapošljavanje i pristup ekonomskim resursima
- Obrazovanje, nauka, kultura i sport
- Socijalna zaštita i zdravlje
- Sprečavanje i suzbijanje nasilja na osnovu spola, uključujući nasilje u porodici kao i trgovinu ljudima
- Javni život i donošenje odluka

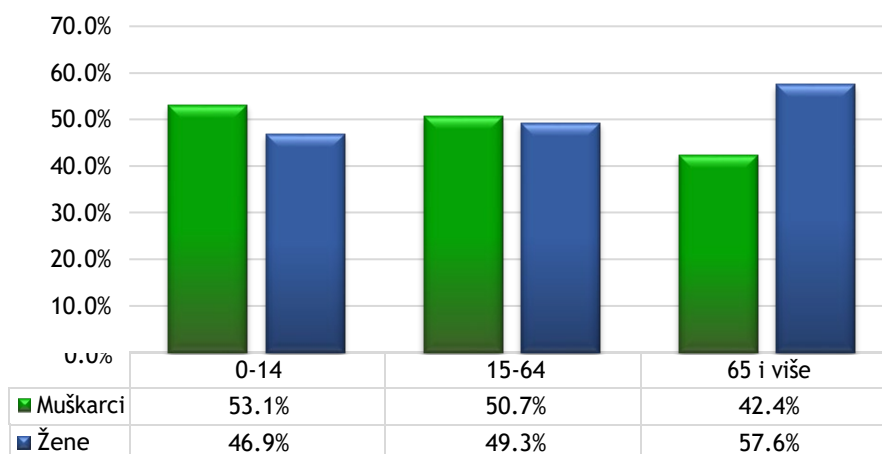
Osnovni demografski podaci razvrstani po spolu

Bosansko-podrinjski kanton Goražde, kanton broj 5, je najmanji od deset kantona u Federaciji BiH. Smješten je u jugoistočnom dijelu BiH, sa sjedištem u Goraždu. Površina kantona iznosi 504,6 km² što čini 1,93% površine Federacije BiH. U sastavu Bosansko-podrinjskog kantona se nalaze općine: Grad Goražde, Foča i Pale. Prema podacima Zavoda za statistiku na području kantona živi 23041 osoba od čega 11403 osoba muškog spola i 11638 osoba ženskog spola. Na području kantona živi 1,02% više osoba ženskog spola.

Izvor: Statistički bilten, Demografska statistika 2019, Federalni zavod za statistiku

Spolna struktura stanovništva po starosnoj strukturi na dan 30.06.2019. godine

Izvor: Bosansko-podrinjski kanton Goražde u brojkama, 2020, Federalni zavod za statistiku

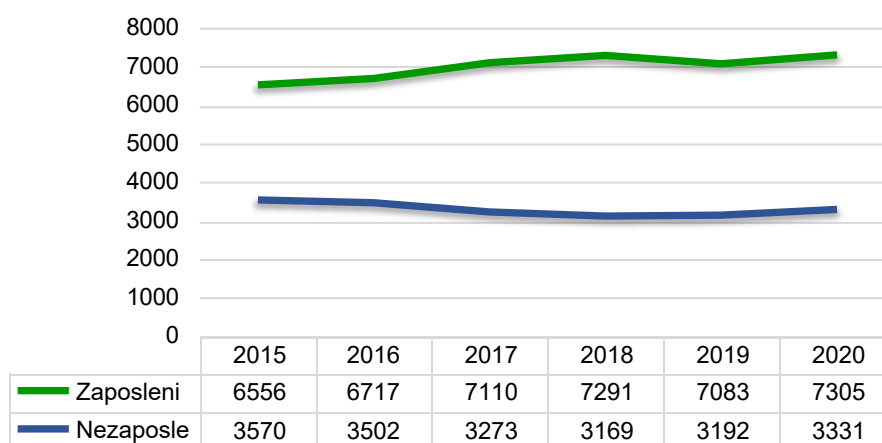
Analiza podataka po starosnim grupama vidljivo je da je najveći jaz u starosnoj grupi od 65 godina i više, a najmanji u starosnoj grupi od 15 do 64 godina. U 2019. godini je rođen isti broj djevojčica i dječaka.

Tržište rada

Ravnopravno učešće žena i muškaraca na tržištu rada je jedan od preduslova za postizanje ciljeva ravnopravnosti spolova. U BiH u svim različitim dobnim skupinama, prihodovnim razredima i lokacijama, muškarci više od žena učestvuju u radnoj snazi. Učešće žena u radnoj snazi u BiH je značajno niže nego što bi se moglo očekivati i trenutno je jedno od najnižih u Evropi.

Na području BPK Goražde u periodu od 2015. do 2020. godine broj zaposlenih je ustalnom porastu i u mjesecu maju 2020. prosječni broj je iznosio 7305 osoba dok je ukupan broj nezaposlenih padao do 2020. godine. U mjesecu maju 2020. godine broj nezaposlenih je nešto veći u odnosu na 2019. godinu i iznosio je 3331.

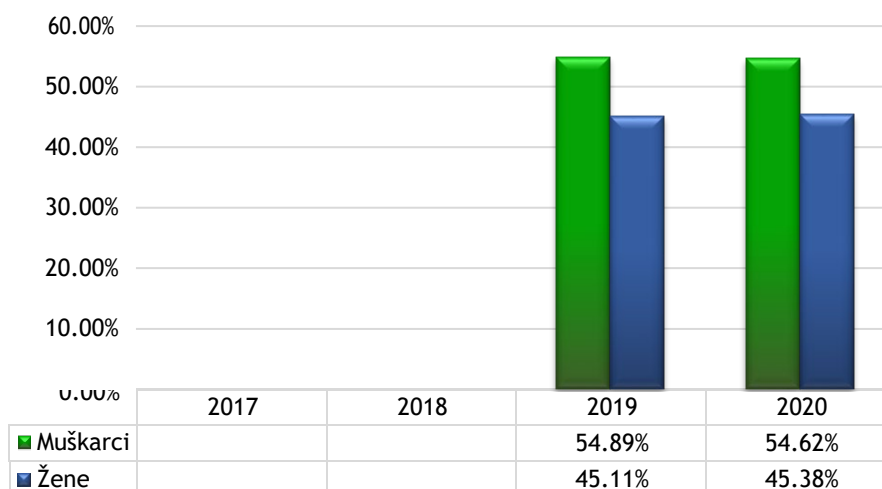
Ukupna zaposlenost i nezaposlenost po godinama u Bosansko-podrinjskom kantonu Goražde

Izvor: Zavod za zapošljavanje Bosansko-podrinjskog kantona Goražde, Privredna komora BPK Goražde

Iako je u radnoj snazi više osoba ženskog spola, žene su manje zaposlen, a više nezaposlen spol. Kada se analizira spolna struktura po godinama može se primjetiti da je u dvije godine za koje postoje dostupni podaci, došlo do neznatnog povećanja procenta učešća žena u strukturi zaposlenih (za 0,27%), a pada učešća osoba muškog spola u strukturi zaposlenih.

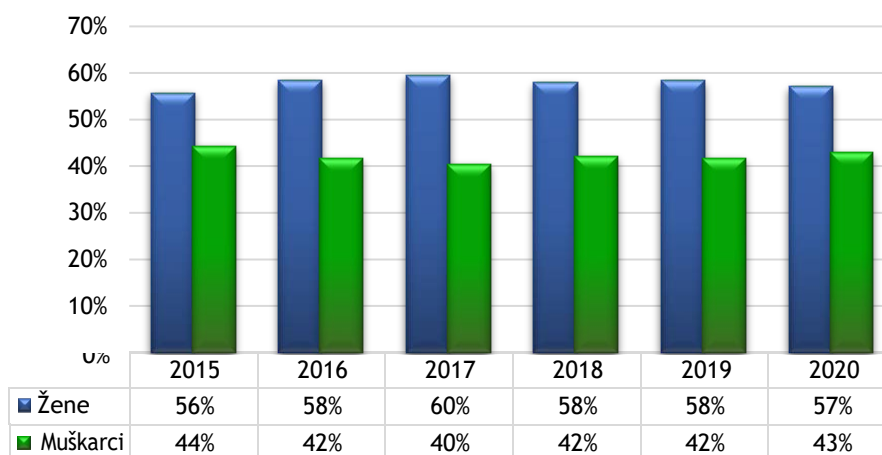
Procenat zaposlenih po godinama

Izvor: Federalni zavod za statistiku

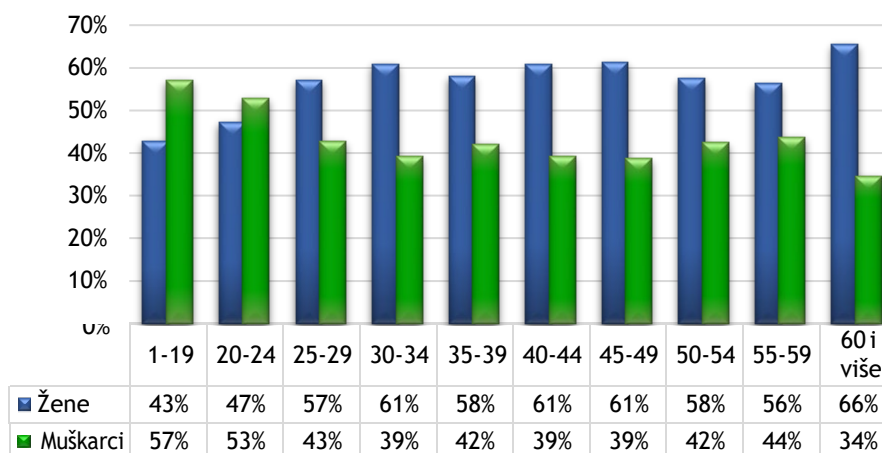
U istovrijeme učešće žena u strukturi nezaposlenih je rastao, a procenat muškaraca padao. U oba slučaja radi se o podacima registrovane zaposlenosti i teško je donijeti zaključak o uzrocima takvog stanja. Podaci iz Ankete o radnoj snazi za drugi kvartal 2020. godine pokazuju da u Bosni i Hercegovini stopa aktivnosti žena iznosi 39,2% a za muškarce 60,8%. Taj podatak ukazuje da dvije od tri radnosposobne žene na tržištu rada u BiH nisu zaposlene.

Procenat nezaposlenih po godinama

Izvor: Federalni zavod za zapošljavanje

Nezaposleni po starosnoj dobi januar 2021. godine

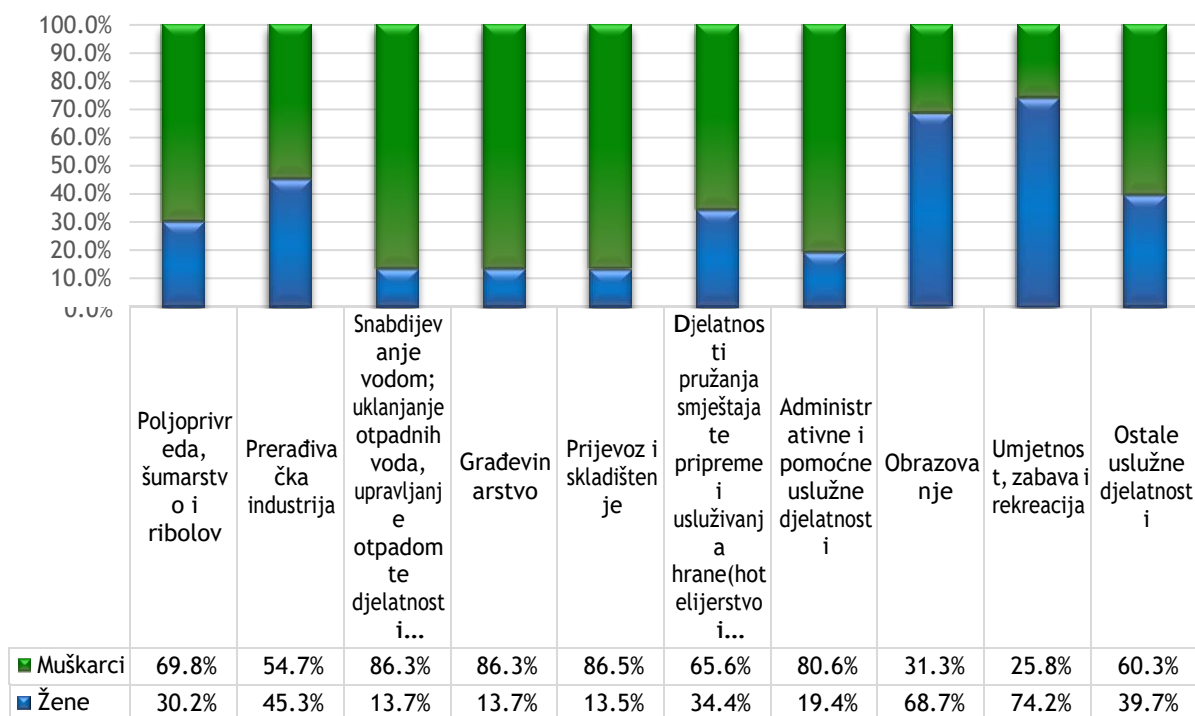

Izvor: Federalni zavod za zapošljavanje, Statistički pregled, januar 2021, Bilten

U kantonu je pristutna horizontalna rodna segregacija radne snage. U skoro svim oblastima veća je koncentracija muškaraca u odnosu žene (od 17 oblasti u kojima je registrovana zaposlenost, u samo 5 je veća koncentracija žena). Najmanji je jaz u oblasti Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala, a najveći u oblasti Snadbjevanja vodom i uklanjanju otpadnih voda i Građevinarstva gdje dominiraju osobe muškog spola. U dvije oblasti (Vađenje ruda i kamena i Poslovanje nekretninama) prema dostupnim podacima Federalnog zavoda za statistiku, nema zaposlenih.

Kada se pogledaju platni razredi, žene su u prosjeku nešto manje prisutne u onim oblastima u kojima je neto plata manja od 1000KM (45% žena u odnosu na 55% muškaraca), a skoro jednako sa osobama muškog spola u platnim razredima u kojima je prosječna neto plata veća od 1000 KM (48% žena i 52% muškaraca).

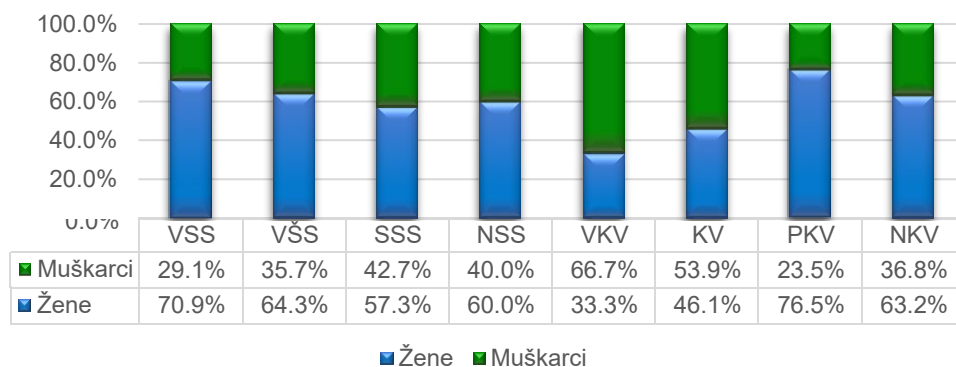
Zaposlenost žena i muškaraca po oblastima

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Zaposlenost, nezaposlenost i plaće u Federaciji BiH po kantonima i općinama, 2020.

U pogledu stručne spreme nezaposlenih osoba, može se zaključiti da su žene više prisutne u svim nivoima obrazovanja sem u VKV (Visokokvalificirani radnik specijaliziran za određeno zanimanje) i KV (Kvalificirani radnik). Ta razlika se može opravdati i činjenicom da su u obrazovnoj strukturi dječaci prisutniji u usmjerenom obrazovanju. Ipak u ukupnom učešću zaposlenih, zaposlene visokoobrazovane osobe u ukupnoj strukturi zaposlenih čine manje od 8% ukupne radne snage.

Nezaposlene osobe po stepenu stručnog obrazovanja i spolu

Izvor: Federalni zavod za zapošljavanje, Statistički pregled, januar 2021, Bilten

Bez radnog iskustva najviše je nekvalifikovanih osoba, njih 1084. Udio žena u ukupnom broju nezaposlenih osoba je 57%.

Služba za zapošljavanje BPK Goražde prepoznaje potrebu donošenja i provođenja aktivnih mjera zapošljavanja koje su između ostalog rodno osjetljive i koje su usmjerene prema ženama kao grupi koja je dominantnija u strukturu nezaposlenih. Pored toga, provodi se niz mjera koje su usmjerene na nezaposlene i dugotrajno nezaposlene osobe kroz sufinansiranje projekata i programa. Neki od tih programa su Program sufinansiranja zapošljavanja nezaposlenih licasa evidencije Službe „Posao za sve“, Program sufinansiranja osposobljavanja nezaposlenih osoba za poznate poslodavce, Program obuke nezaposlenih osoba sa evidencije Službe, Program sufinansiranja zapošljavanja socijalno ugroženih kategorija nezaposlenih osoba, Jačanje konkurentnosti na tržištu rada - Prvo radno iskustvo, „Sufinansiranje zapošljavanja - Prilika za sve“, „Sufinansiranje sezonskog zapošljavanja“, Program rada JU „Služba za zapošljavanje BPK Goražde“, „Sufinansiranje zapošljavanja teško zapošljivih osoba - Vaučer za posao“, Program javnih radova „Zajedno u obnovi“, Program sufinansiranja START UP-a, Profesionalna orijentacija (profesionalno informiranje, program obuke za aktivno traženje posla i dr.) i Program zapošljavanja roma. Pored toga, Služba provodi niz mjera koji usmjereni na nezaposlene i dugotrajno nezaposlene osobe te je uspostavljen i Klub za traženje posla (Job Club) čiji je osnovni motiv rada činjenica da posla ima za one koji ga žele. Klub predstavlja formalnu grupu osoba koje traže zaposlenje. Njegova svrha jeste da nezaposlenim osobama, članovima Kluba pruži kontinuiranu pomoć u traženju posla, odnosno da im pomogne da pronađu najbolji mogući posao u najkraćem mogućem vremenu, a voditelji Kluba rade sa članovima, kako bi članovi stekli vještine i motivaciju koja je potrebna da sami sebe što bolje predstavljaju na tržištu rada. Ciljna grupa članova Kluba su dugoročno nezaposlene osobe koje se nalaze na evidenciji Službe, starosne dobi do 30 godina, s tim da su sve nezaposlene osobe koje žele da postanu član Kluba dobrodošle.

Izvještaj o efektima svih drugih mjera na nezaposlenost žena i muškaraca nije javno dostupan na stranici Službe. Ako se pogledaju podaci za prethodnih nekoliko godina može se primjetiti da se povećava broj zaposlenih žena i da se smanjuje jaz u odnosu na zaposlene osobe muškog spola. Međutim, doprinos smanjivanju veće nezaposlenosti žena na nivou uticaja nije vidljiv niti se bez podataka o broju korisnika mjera po spolu može procijeniti. Ako se nastavi ovaj trend, moguće je procijeniti da će procenat osoba ženskog spola koji su nezaposlene nastaviti da raste. Iz tog razloga potrebno je preispitati opravdanost trenutnog pristupa pogotovo kada je u pitanju uticaj na trenutnu neravnopravnost spolova u ovoj oblasti.

Prava iz oblasti zaštite majke i materinstva na području Bosansko-podrinjskog kantona Goražde regulirana su Zakon o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodica sa djecom („Službene novine BPK Goražde”, broj: 7/08, 2/13 i 12/13).

Zakon (član 91.) je propisao sljedeća prava koja ostvaruju porodice sa djecom:

1. dodatak na djecu;
2. naknada umjesto plaće ženi-majci u radnom odnosu, za vrijeme dok odsustvuje sa posla radi trudnoće, porođaja i njege djeteta;
3. novčana pomoć za vrijeme trudnoće i porođaja žene-majke koja nije u radnom odnosu;
4. jednokratna pomoć za opremu novorođenog djeteta;
5. pomoć u prehrani djeteta do šest mjeseci i dodatna ishrana za majke-dojilje;
6. posebni psihosocijalni tretman brčnih drugova, koji žele djecu i trudnica
7. smještaj djece uz obezbjeđenu ishranu u ustanovama predškolskog odgoja;
8. obezbjeđenje jednog obroka u vrijeme nastave u školama osnovnog obrazovanja,;
9. školarine i stipendije đacima i studentima;

U skladu sa Zakonom, naknada umjesto plaće ženi-majci u radnom odnosu, za vrijeme dok odsustvuje sa posla radi trudnoće, porođaja i njege djeteta, utvrđuje se u iznosu od 80% od prosječne plaće koju je žena-zaposlenik ostvarivala u periodu od 6 mjeseci prije korištenja odsustva zbog porođaja, ne može biti manja od 60% od prosječne plate u Kantonu ostvarene u prethodnoj godini, a na ovaj iznos se uplaćuju i doprinosi za PIO, zdravstvo i osiguranje od nezaposlenosti te se izmiruju poreske obaveze shodno zakonu. Naknadu plate ženi - majci može ostvariti i otac djeteta, odnosno usvojilac pod uslovima utvrđenim propisima o radu.

Nakon isteka porođajnog odsustva, žena sa djetetom najmanje do jedne godine života ima pravo da radi polovinu punog radnog vremena, a za blizance, treće i svakosljedeće dijete ima pravo da radi polovinu punog radnog vremena do navršene dvije godine života djeteta. Naknadu plate za polovinu do punog radnog vremena kada žena ne radi isplaćuje poslodavac u iznosu od 30% od njene plate ostvarene u periodu od 6 mjeseci prije porođaja valorizirane po osnovu rasta plate na području Kantona u tom periodu, s tim što ta naknada ne može biti manja od 25% od prosječne plate u Kantonu ostvarene u prethodnoj godini.

Žena - majka koja u skladu sa propisima o radu odsustvuje s posla dva puta dnevno u trajanju po sat vremena radi dojenja djeteta ima pravo na naknadu plate u iznosu od 15% od njene plate ostvarene u periodu od šest mjeseci prije porođaja valorizirane po osnovu rasta plate na području Kantona u tom periodu, s tim što ta naknada ne može biti manja od 12% od prosječne plate u Kantonu ostvarene u prethodnoj godini. Potrebu za odsustvom sa posla po ovom osnovu utvrđuje nalazom ovlašteni liječnik, a naknadu isplaćuje poslodavac. Ukoliko žena-majka u periodu od šest mjeseci prije porođaja nije primila ili nije redovno primala plaću, naknada plaće ne može biti manja od 200 KM.

Novčana pomoć za vrijeme trudnoće i porođaja žene - majke koja nije u radnom odnosu ostvaruje se u visini od 25% od prosječne plate u Kantonu ostvarene u prethodnoj godini. Novčana pomoć iz prethodnog stava isplaćuje se u periodu od dvanaest mjeseci od dana porođaja, na način i pod uslovima utvrđenim Zakonom. Korisniku prava se osigurava zdravstvena zaštita ukoliko je nije ostvario po nekom drugom osnovu u skladu sa propisima o zdravstvenom osiguranju. Jednokratna pomoć za opremu novorođenog djeteta ostvaruje se u

iznosu od 35% od prosječne plate u Kantonu ostvarene u prethodnoj godini. Ovo pravo se ostvaruje ukoliko su ispunjeni uslovi za ostvarivanje dodatka na djecu.

Pravo na pomoć u prehrani djeteta do šest mjeseci i dodatna ishrana za majke dojilje ostvaruje se ukoliko su ispunjeni uslovi za ostvarivanje dodatka na djecu, uz prethodno pribavljenu potvrdu za prehranu djeteta, od nadležne zdravstvene ustanove. Iznos pomoći se određuje u visini od 20% od prosječne plate u Kantonu ostvarene u prethodnoj godini.

BOSANSKO-PODRINJSKI KANTON	Muški spol	Ženski spol	Ukupno
Civilne žrtve rata	40	81	121
Jednokratna novčana pomoć za opremu novorođenog djeteta - JNP	1	28	29
Novčana naknada za treće, četvrto i peto dijete	38	398	436
Novčana pomoć za vrijeme trudnoće i porođaja žene/majke koja nije u radnom odnosu	1	178	179
Novčane naknade za pomoć i njegu od strane druge osobe	74	141	215
Osposobljavanje za život i rad	6	7	13
Pomoć u prehrani djeteta do šest mjeseci i dodatna ishrana za majku-dojilju	1	38	39
Porodična invalidnina	46	101	147
Pravo na dječiji dodatak	246	317	563
Smještaj u ustanovu socijalne zaštite	2		2
Stalna novčana pomoć	73	123	196

Izvor: Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, Broj rješenja u oblasti socijalne zaštite razvrstani po spolu u toku 2020. godine,

U toku 2019. godine, izdato je 177 rješenja o isplati novčane naknade za vrijeme trudnoće i porođaja žene-majke koja nije u radnom odnosu od čega su dva rješenja izdata muškarcima, dok je broj lica na isplati po istom osnovu bio 174, od čega su također 2 muškarca. Pomoć u prehrani djeteta do šest mjeseci i dodatna ishrana za majku-dojilju u 2019. godini je isplaćena u 30 slučajju. U 2020. godini se povećao broj izdatih rješenja o isplati novčane naknade za vrijeme trudnoće i porođaja žene/majke koja nije u radnom odnosu na 179, od čega je jedno izdato muškarcu. Pomoć u prehrani djeteta do šest mjeseci i dodatna ishrana za majku-dojilju u 2020. godini je isplaćena u 39 slučajeva, od čega je također jedna isplata bila muškarcu.

Institucija Ombudsmana za ljudska prava BiH je već ranije konstatovala (Specijalni izvještaj o stanju zaštite majke i materinstva na području Federacije BiH), da prava koja su utvrđena u Zakonu o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodica sa djecom Bosansko-podrinjskog kantona Goražde, usklađena sa standardima ljudskih prava, posebno u pogledu visine naknade za vrijeme trajanja porodiljskog/roditeljskog odsustva za zaposlene porodilje kao i da se naknade isplaćuju redovno, bez značajnih kašnjenja. Konstatovali su i da

porodice sa troje ili više djece na području BPK Goražde ostvaruju veću naknadu, s obzirom na to da postoji opravdana pretpostavka da porodice sa troje ili više djece imaju veće stvarne potrebe.

Obrazovanje

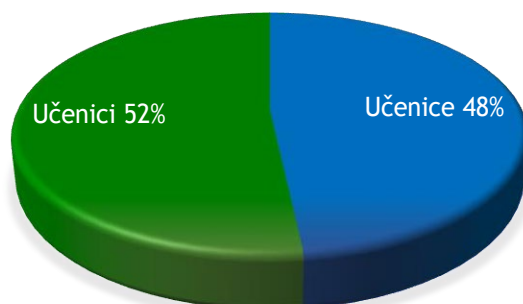
Obrazovanje je jedan od najvažnijih uslova za postizanje ravnopravnosti spolova, a posebno u vremenu kada postoji potreba za kontinuiranim obrazovanjem i stručnim usavršavanjem nezavisno od dobi. U BiH i dalje postoje rodne razlike u obrazovanju u smislu odabira područja studiranja, kao i razlika u stopama završavanja srednjih škola, upisnosti i završavanja fakulteta.

Na području Bosansko-podrinjskog kantona Goražde, u periodu od školske 2016/2017. godine do školske 2020/2021. godine su bile 2 predškolske ustanove, a prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, u 2019/2020. godini samo jedna predškolska ustanova. U posmatranom periodu se broj upisane djece kretao od 146 (školska 2016/2017. godine) do 176 (školske 2019/2020. godine) djece. U školskoj 2020/2021. godini upisano je 169 polaznika, od kojih je 45% djevojčica i 55% dječaka.

Podaci za učešće djevojčica i dječaka na području BPK Goražde u predškolskom obrazovanju trenutno nisu dostupni, ali dostupni podaci za BiH govore da je samo oko 17% djece obuhvaćeno predškolskim odgojem, da samo 50% djece pohađa obavezni predškolski program pred polazak u osnovnu školu. Prema podacima iz popisa 2013. godine samo 10% djece uzrasta od 3 do 6 godina je pohađalo predškolsku ustanovu. Prema tim podacima BiH je na zadnjem mjestu u Evropi. Pored činjenice da je predškolski odgoj jedan od temelja za uspjeh u nastavku obrazovanja i temelj razvoja svake osobe uključivanje djece u vrtiće je jedan od preduslova za uključivanje roditelja na tržište rada. To se posebno odnosi na majke djece kojima se, u skladu sa trenutnim društvenim okolnostima, povjerava briga o djeci. Zaposleni u predškolskim ustanovama u Bosansko-podrinjskog kantona Goražde su osobe ženskog spola koje čine preko 85% svih zaposlenih.

U BPK Goražde u školskoj 2020/2021. godini u osnovnim školama bilo upisano 1939 učenika od čega 52% dječaka i 48% djevojčica. Ova spolna distribucija odgovara učešću dječaka i djevojčica u ukupnoj strukturi stanovništva BPK.

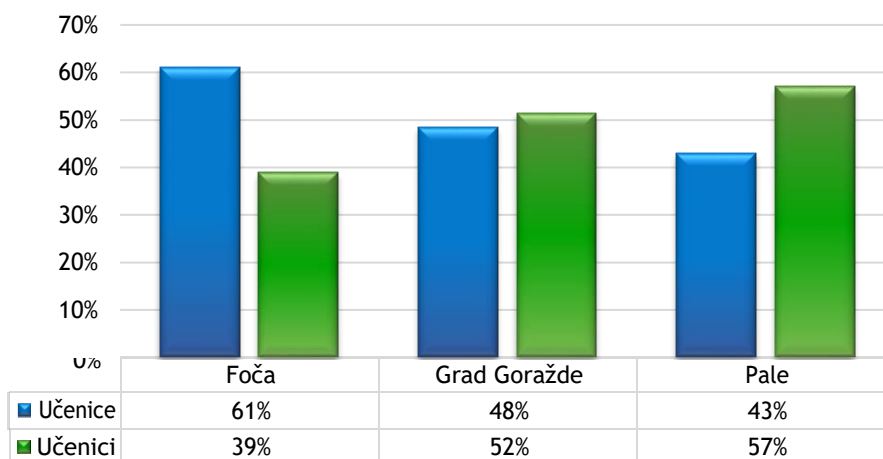
Upisani učenici u osnovno obrazovanje
2020/2021. godina

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Osnovno obrazovanje u Federaciji Bosne i Hercegovine 2020

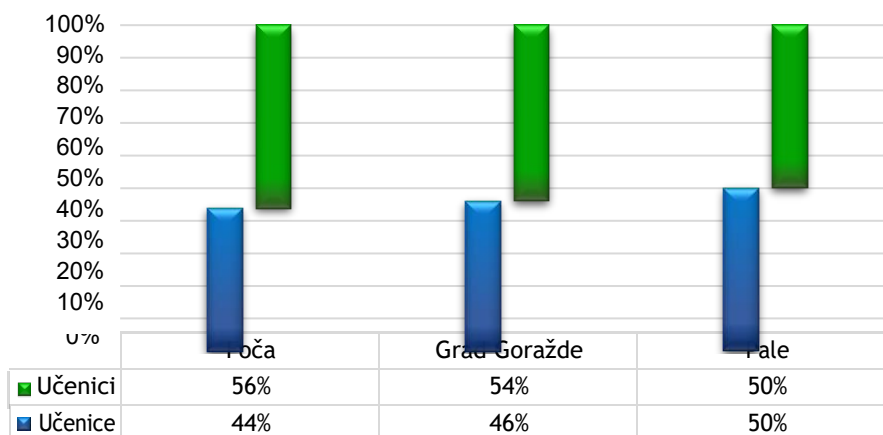
Općenito gledano u BiH postoji rodni paritet u osnovnom obrazovanju što potvrđuju i ovi podaci. U BiH Romkinje imaju značajno lošije obrazovne rezultate u odnosu na dječake romske nacionalnosti jer skoro 80% Romkinja ne završi čak ni osnovnu školu dok većina dječaka završi školu.

Spol osoba upisanih u osnovne škole u školskoj 2020/2021.
godini po općinama

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Osnovno obrazovanje u Federaciji Bosne i Hercegovine 2020

Učenici završili osnovnu školu u školskoj 2019/2020. godini

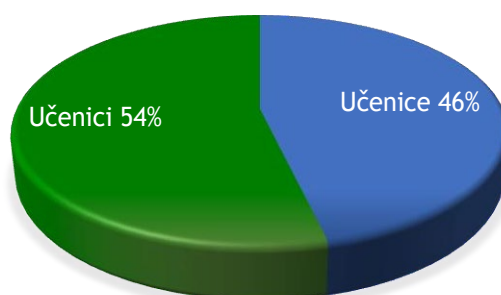

Izvor: Zavod za statistiku, Osnovno obrazovanje u FBiH, 2020.

Kada su u pitanju ponavljači u osnovnim školama, na osnovu dostupnih podataka, u školskoj 2019/2020 razred je ponovila jedna učenica.

Podaci pokazuju da jednak broj dječaka i djevojčica upisuje srednje obrazovanje. Izraženije su razlike zastupljenosti djevojčica i dječaka postoje unutar određenih kategorija srednjeg obrazovanja. Djevojčice dominiraju u strukturi učenika u gimnazijama dok dječaci dominiraju u strukturi učenika u usmjerenim zanimanjima a posebno u strukovnim školama. Ovakve razlike u profiliranju zanimanja između žena i muškaraca direktno utiču i na stanje na tržištu rada i daljem školovanju.

Upisani učenici u srednje obrazovanje 2020/2021. godina

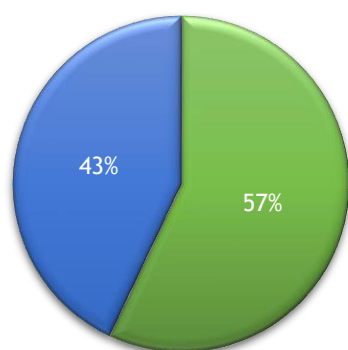

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Srednje obrazovanje u Federaciji Bosne i Hercegovine 2020

2018. godine Bosansko-podrinjski kanton Goražde je usvojio Pravilnik o organizovanju i izvođenju praktične nastave u školama srednjeg stručnog obrazovanja kod privrednih subjekata (dualno orijentisano obrazovanje - VET). Primjenom Pravilnika i realizacijom

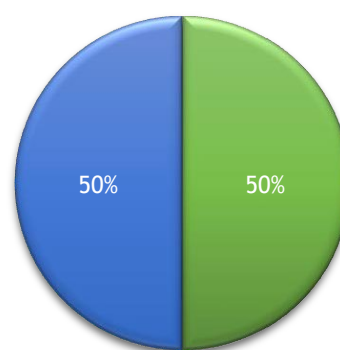
dualnog obrazovanja, učenici su dobili mogućnost sticanja praktičnog znanja i vještina, iskustva u oblastima za koje se školuju, a koja su im potrebna za zasnivanje radnog odnosa. Iako je VET program višestruko koristan i usmjeren na praktično znanje učenika, njegova primjena potiče nesrazmjernu zastupljenost učenika oba spola u školovanju u stručnim i tehničkim školama. Naime, u manje razvijenim sredinama, tradicionalno muški učenici upisuju tehničke i stručne škole, školuju se u tehničkim, najčešće mašinskim i građevinskim oblastima, dok su učenice više zastupljene u gimnazijama, medicinskim, umjetničkim i ekonomskim školama. Tako i u BPK, statistički podaci pokazuju da se za VET program više opredjeljuju učenici, a manje učenice. Ipak, jednak je broj učenika oba spola koji završavaju srednjoškolsko školovanje po ovom programu, što se može opravdati činjenicom da se među ponavljačima češće pojavljuju muški učenici.

Procenat upisanih učenika u VET program po spolu

■ Učenici ■ Učenice

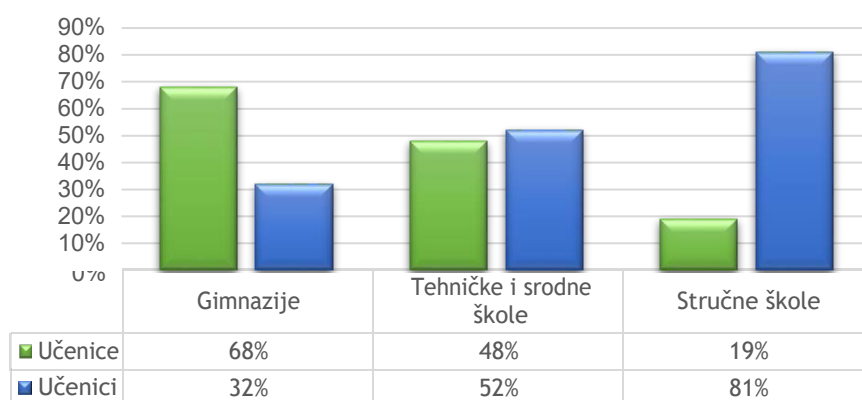
Procenat učenika koji su završili VET program po spolu

■ Učenici ■ Učenice

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Srednje obrazovanje u Federaciji Bosne i Hercegovine Školska 2019/2020. godina

Učenici po vrsti škole i spolu u školskoj 2020/2021. godini

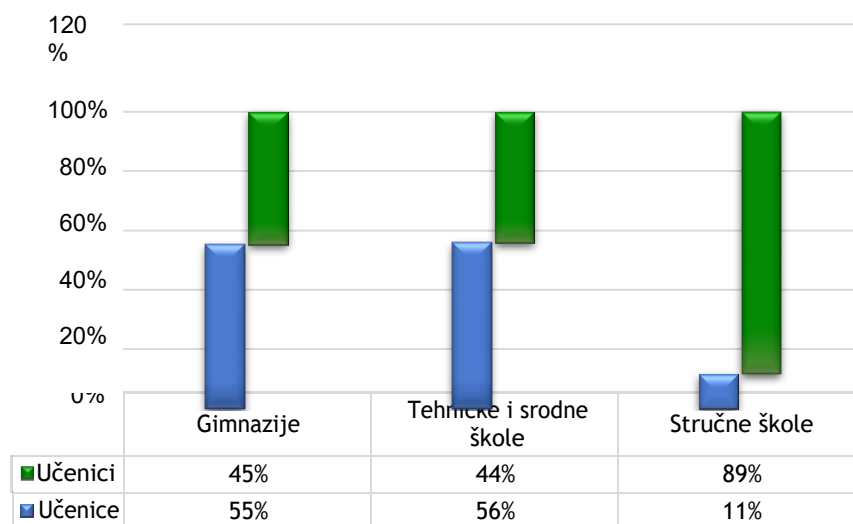

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Srednje obrazovanje u F BiH, 2020

Kada su u pitanju ponavljači, nema značajnijih razlika između učenika i učenica u srednjim

školama.

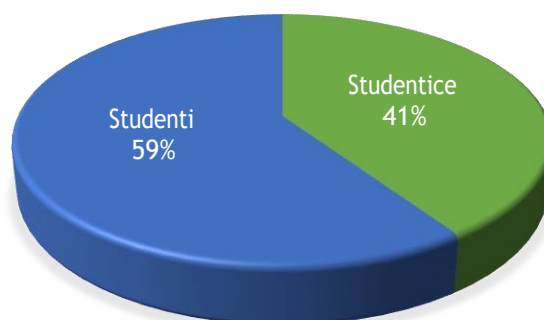
Učenici koji su završili srednju školu u školskoj 2019/2020. godini

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Srednje obrazovanje u F BiH, 2020

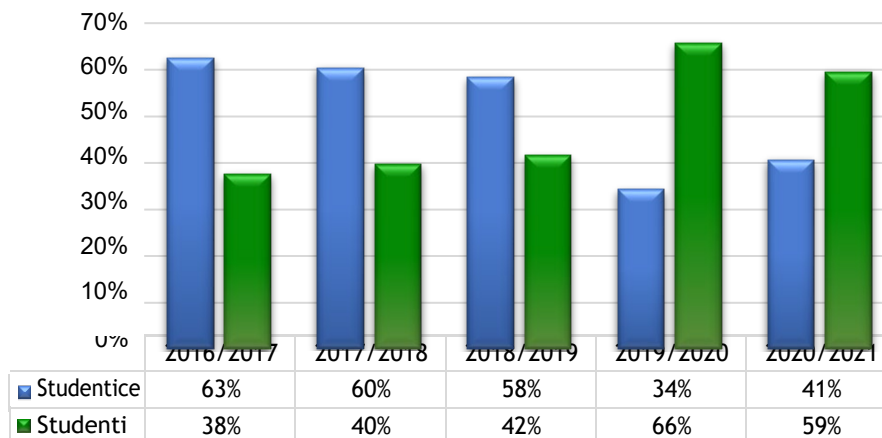
Kada se pogledaju podaci o visokom obrazovanju može se primjetiti da je u posmatраних 5 školskih godina veći broj studentica upisanih na visokoškolskim ustanovama sem u školskim 2019/2020. i 2020/2021. godini.

Upisani studenti BPK Goražde u visoko obrazovanje u školskoj 2020/2021. godini

Izvor: Zavod za statistiku, Visoko obrazovanje u FBiH, 2020.

Spolna struktura upisanih na visokoškolsko obrazovanje po godinama

Izvor: Zavod za statistiku, Visoko obrazovanje u FBiH, 2020.

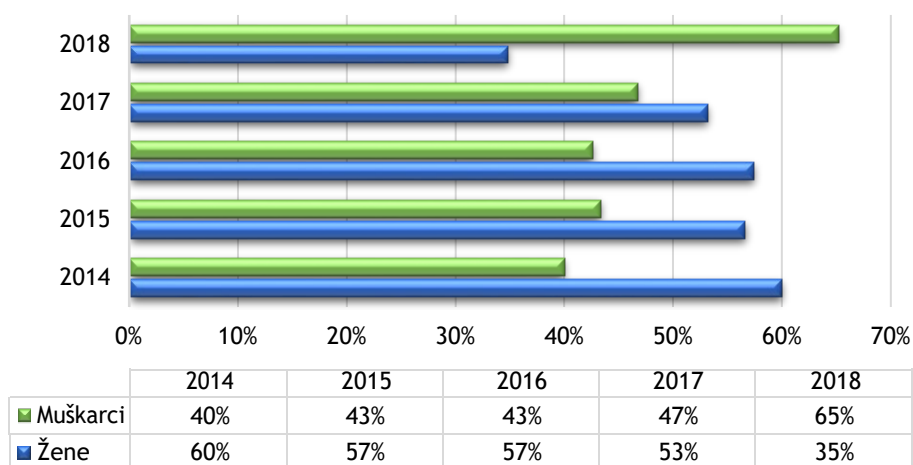
Nasilje nad ženama i nasilje u porodici

Nasilje nad ženama i nasilje u porodici, kao jedan od najvećih izazova bosanskohercegovačkog društva, problem je koji je odnedavno izašao iz privatne u javnu sferu. Ipak nasilje nad ženama i nasilje u porodici je i dalje jedan od najtežih kršenja prava žena. Prema Istraživanje o dobrobiti i sigurnosti žena - rezultati za Bosnu i Hercegovinu pokazuje da je nasilje nad ženama rasprostranjeno u svim svojim oblicima, fizičko, psihičko, ekonomsko i socijalno. Jedna od deset žena, u dobi od 18 do 74 godine, koje su nekada imale partnera, rekle su da su doživjele fizičko i/ili seksualno nasilje od strane partnera sa kojim su bile u intimnoj vezi, u periodu od svoje 15. godine ili kasnije. Isto istraživanje potvrđuje da bez obzira na to, 84% žena ne prijavljuje nasilje policiji zbog nepovjerenja u institucije.

Prema dostupnim podacima toku 2018. godine prijavljeno je 96 krivičnih dijela, a u 2019. godini 91, od čega je u 2018. godini 7 kaznenih dijela protiv braka, porodice/obitelji i mladeži, a u 2019. godini dvije. U period od 2018-2020. godine izrečeno je 13 zaštitnih mjera na osnovu Zakona o zaštiti od nasilja u porodici FBiH.

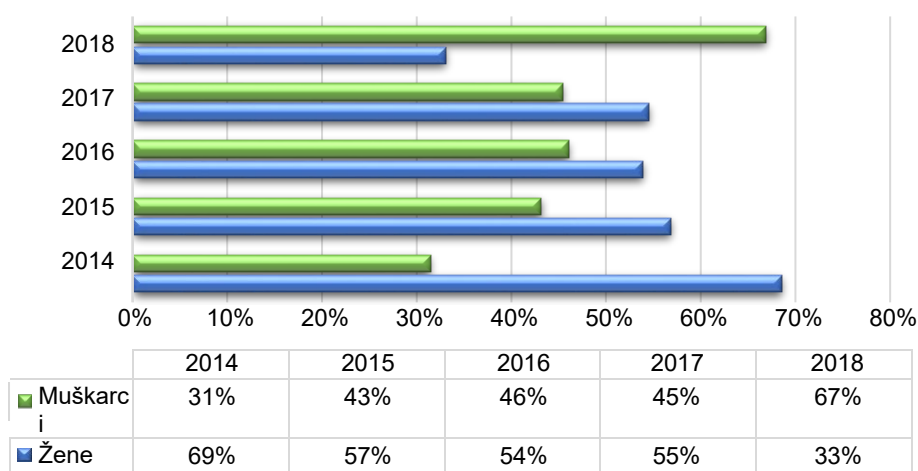

Broj slučajeva obrađenih u centru za socijalni rad

Izvor: Bosansko-podrinjski kanton Goražde u brojkama, 2020, Federalni zavod za statistiku

Broj intervencija pruženih u centru za socijalni rad

Izvor: Bosansko-podrinjski kanton Goražde u brojkama, 2020, Federalni zavod za statistiku

Na osnovu obaveze iz Zakona o zaštiti od nasilja u porodici („Službene novine Federacije BiH“, broj 20/13) Vlade Federacije Bosne i Hercegovina je donijela Strategiji za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici (2013-2017) („Službene novine Federacije BiH“, broj 22/13) i Akcioni plan za provedbu Strategije za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici za period 2018-2020. godine („Službene novine Federacije BiH“, broj 102/18).

S ciljem sistemskog rješavanja problema nasilja u porodici, a na osnovu uočenih potreba za uspostavljanje harmoniziranog i strateškog pristupa prevenciji, zaštiti i borbi protiv nasilja u porodici, na području Bosansko-podrinjskog kantona Goražde 2012 godine potpisan je Protokol o postupanju nadležnih institucija i nevladinog sektora u pružanju pomoći, zaštite i

zbrinjavanja žrtava seksualnog i rodno zasnovanog nasilja kao i rad na prevenciji nasilja. Ovaj Protokol potpisali su: Ministarstvo za socijalnu politiku, zdravstvo, raseljena lica i izbjeglice, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo za obrazovanje, mlade, nauku, kulturu i sport, JU Centar za socijalni rad BPK Goražde, Općinski sud Goražde, Kantonalno tužilaštvo, Grad Goražde, Općina Foča u FBiH, Općina Pale u FBiH, te NVOUŽ „SEKA“ Goražde.²

Na osnovu potpisanog Protokola, formirano je i Kantonalno Koordinaciono tijelo zaduženo za praćenje implementacije potpisanog Protokola. Koordinaciono tijelo je sastavljeno od predstavnika svih potpisnika Protokola. Na osnovu Zakona o zaštiti od nasilja u porodici („Službene novine Federacije BiH“, broj: 20/13), izrađen je Program mjera za prevenciju, zaštiti borbu protiv nasilja u porodici za područje Bosansko - podrinjskog kantona Goražde u periodu od 2019. do 2020. godine, a usvojen je Zaključkom Vlade Bosansko - podrinjskog kantona Goražde (broj: 03-35-160/19 od 25.02.2019. godine).

U sklopu projekta “Pravo na samoopredijeljen život slobodan od nasilja“ koji je realizovao tim Centra za edukaciju, terapiju i demokratski razvoj Kuća “SEKA” Goražde, provedeno je istraživanje svih aktuelnih registrovanih slučajeva nasilja u porodici u BPK-a, Goražde u periodu od 2012. do 2017. godine. Cilj je bio da se objedine svi podaci o slučajevima registriranog nasilja u porodici u BPK-a, Goražde za period od 2012. do 2017. godine, te da se omogući uvid u pozitivne efekte implementacije Protokola u tom periodu, ali i u nedostatke istog. Istraživanje je sprovedeno na uzorku od 412 registrovanih slučajeva nasilja, gdje je nasilje prijavljeno nekoj od institucija ili organizacija nadležnih za rad u tom domenu u navedenom periodu. Obuhvaćene su sljedeće vrste nasilja:

1. direktno psihičko nasilje
2. indirektno psihičko nasilje (žrtva prisutna kada su druge bliske osobe zlostavljane)
3. fizičko nasilje
4. seksualno nasilje
5. ekonomsko nasilje
6. socijalno nasilje
7. nasilje prema supružnici/ku
8. nasilje prema djetetu
9. uzajamno nasilje

Rezultati istraživanja supredstavljeni u Programu mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici za područje Bosansko-podrinjskog kantona Goražde 2019-2020. godina, a uključuju i

„Među ženama žrtvama nasilja:

- 55.2% (69) nezaposlenih
- 18.8% (25) s traumatizacijom prema procjeni drugih
- 8.3% (11) s psihičkim oboljenjem

---

² Izvještaj o provedbi Programa mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici za područje Bosansko - podrinjskog kantona Goražde 2019-2020 godina, Kantonalno koordinaciono tijelo za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici na području BPK-a, Goražde

- 7.5% (10) s drugom vrstom oboljenja

Počinitelji: 82.6% (142), SSS, njih 45.8% (65) ovisnost prema iskazu drugih, 77.4% nasilja nad ženama - muševci

Počiniteljke: 17.4% (30), PTSP

- 15% (20) žena i 7.7% (3) muškaraca odbijalo je procesuiranje nasilja
- 34.8% (8) bile su žene koje nisu imale vlastita primanja
- 26.1% (6) žene koje nisu bile u mogućnosti da riješe svoje stambeno pitanje kako bi se razdvojile od nasilnika
- Za 13.5% žena (18) od pomoći je bilo rješavanje stambenog pitanja, a za 12.8% žena (17) preseljenje u drugi grad.
- 18.8% (25) žena i 2.6% (1) muškaraca žrtava nasilja nisu imali vlastite prihode.
- 11.3% (15) žena i 7.7% (3) muškaraca žrtava nisu mogli da riješe svoje stambeno pitanje“ „Intervencije MUP-a i postupci pravosuđa

Kad se tiče intervencija MUP-a policija je izašla na svaku prijavljeni događaj nasilja u porodici do čijeg se saznanja došlo u ovom ministarstvu na bilo koji način.

MUP: 17.2%(71)

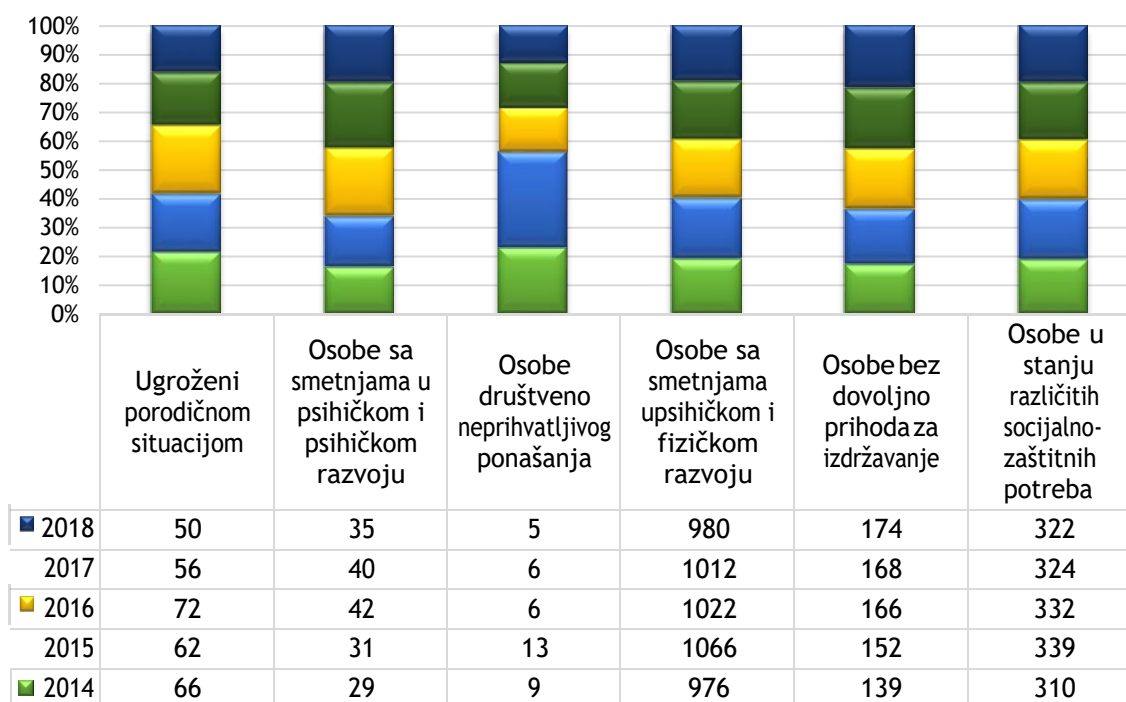
- U 97% (69) intervencija vršena je konsultacija sa tužilaštvom.
- Sudski postupci pokrenuti u 4.4% (18) slučajeva iz uzorka:
- 9 uvjetnih osuda
- 8 privremenih lišavanja slobode
- 1 obaveza psihosocijalnog tretmana/ Zaštitna mjera“

„Nasilje su češće činili muškarci (u 83.5% svih slučajeva u uzorku, 344) nego žene (u 16.5%).“

Socijalna zaštita na području BPK Goražde regulirana je Kantonalnim zakonom, a korisnici prema kategorijama su:

- djeca bez roditeljskog staranja;
- odgojno zanemarena;
- odgojno zapuštena djeca;
- djeca čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama;
- osobe sa invaliditetom i osobe ometene u fizičkom i psihičkom razvoju (djeca i odrasle osobe: slijepi i slabovidni, gluhi i nagluhi, sa poremećajem u govoru i glasu, sa tjelesnim oštećenjem i trajnim smetnjama u fizičkom razvoju, smetnjama u psihičkom razvoju (lakog, umjerenog, težeg i teškog stepena), sa kombinovanim smetnjama (višestruko ometene u razvoju);
- materijalno neosigurane i za rad nesposobne osobe;
- stare osobe bez porodičnog staranja;
- osobe sa društveno negativnim ponašanjem;
- te osobe i porodice u stanju socijalne potrebe.

Korisnici socijalne zaštite prema kategorijama

Izvor: Bosansko-podrinjski kanton Goražde u brojkama, 2020, Federalni zavod za statistiku

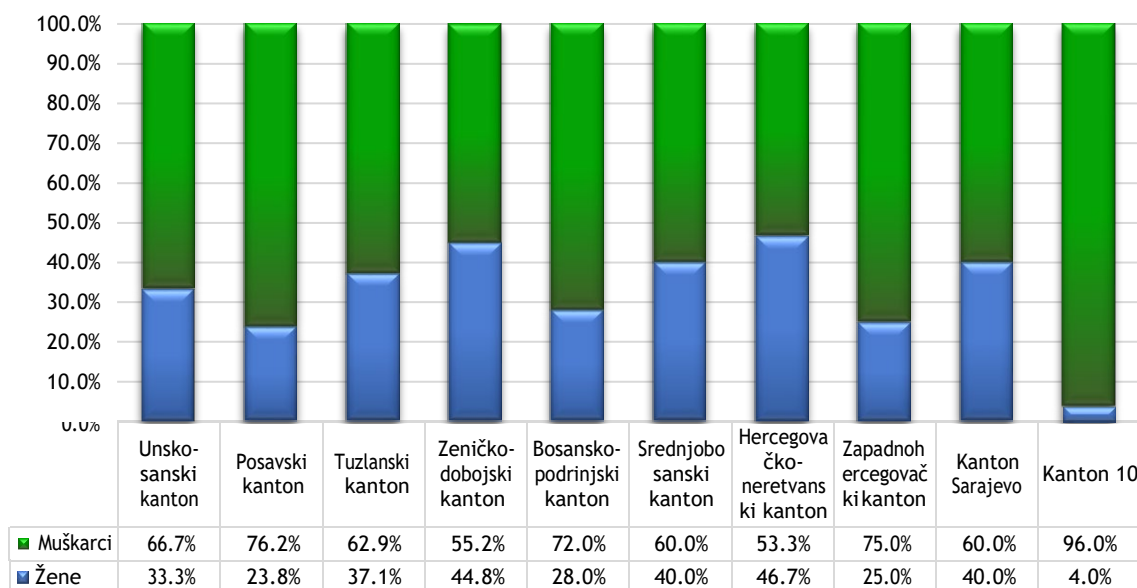
Javni život

Stanje ravnopravnosti spolova u oblasti javnog života se prvenstveno sagledava kroz ravnopravnu zastupljenost žena i muškaraca na pozicijama donošenja odluka. Prema podacima Međuparlamentarne unije (IPU), kojim je utvrđen procenat političke participacije žena u državnim parlamentima, BiH se nalazi na 79 mjestu od ukupno 189 država za koje se prikupljaju podaci u ovoj bazi.

Bosna i Hercegovina je 1998. godine uvela kvotu za manje zastupljeni spol kao mjeru za osiguravanje jednakog učešća žena i muškaraca u zakonodavnim tijelima na svim nivoima vlasti. Ova kvota je definirana članom 4.19 Izbornog zakona koji se odnosi se na minimalnu zastupljenost oba spola na listama kandidata od 40% sa utvrđenim rasporedom na listi za manje zastupljeni spol. Ova kvota se dosljedno provodi međutim brojna istraživanja pokazuju da biračko tijelo svojim glasovima prednost daje osobama muškog spola.

Žene su manje zastupljeni spol na mjestima odlučivanja u politici a posebno u zakonodavnim tijelima na svim nivoima vlasti. U kantonalnim skupštinama žene u prosjeku čine 31% svih zastupnika. U odnosu na rezultate Općih izbora održanih 2014. godine kada je prosječna zastupljenost iznosila 18% ovo predstavlja značajno povećanje od 13%.

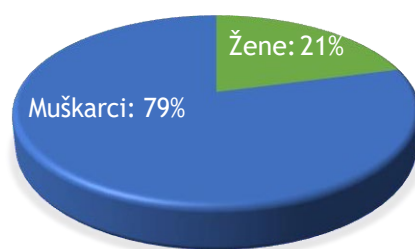
Zastupljenost muškaraca i žena u kantonalnim skupštinama, izbori 2018

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Izbori 2018

Ovo povećanje u svim kantonalnim skupštinama je posljedica izmjena i dopuna Izbornog zakona BiH iz 2016. godine kojima je uticaj biračkog tijela na konačni redosljed na listama značajno ograničen. U Skupštini BPK Goražde je u odnosu na 2014. godinu, na Općim izborima 2018. izabran isti broj osoba ženskog spola i ukupna zastupljenost žena trenutno iznosi 20%. Ako se uzme u obzir da je u trenutku izrade ovog Gender akcionog plana (juni 2021. godine) u sastavu skupštine bilo ukupno 5 zastupnica (21%) i 18 zastupnika (79%) može se zaključiti da trenutni sastav ne odražava ravnopravnu zastupljenost oba spola u smislu Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH.

Spolna zastupljenost u skupštini BPK Goražde (juni 2021.)

Izvor: Web stranice Vlade BPK Goražde

Ni Ustav ni Poslovnik Skupštine ne predviđaju da u sastavu rukovodstva ili radnih tijela Skupštine treba biti osigurana ravnopravna zastupljenost oba spola. Rukovodstvo Skupštine BPK Goražde čine tri osobe, od čega su dvije ženskog spola. Sastavi stalnih i povremenih

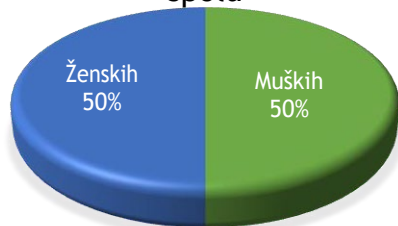
radnih tijela skupštine u članstvu komisija prisutno nije javno dostupan. U sastavu Vlade BPK Goražde su dvije žene (22,22%), premijerka i ministrica, dok preostalih 7 ministarstava vode muškarci.

Zdravstvena zaštita

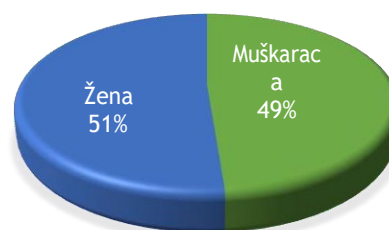
Vijeće ministara BiH je usvojilo Strategiju za odgovor na HIV i AIDS u BiH i Politiku seksualnog i reproduktivnog zdravlja i prava u BiH kojima se provode promotivne i afirmativne aktivnosti koje, između ostalog, tretiraju i ravnopravnost spolova u smislu ravnopravnog pristupa pravima i zdravstvenim servisima.

Zakonom o zdravstvenoj zaštiti FBiH reguliraju se prava na zdravstvene usluge standardnog kvaliteta i jednakog sadržaja, dok u okviru obaveznog pokrivača zdravstvenim osiguranjem žene imaju pravo na potpunu zdravstvenu zaštitu po pitanju trudnoće i materinstva, pravo na liječenje i medicinska sredstva, te pravo na vještačku oplodnju. Zakonom o zdravstvenoj zaštiti FBiH svim ženama (državljanicama BiH) garantira se pravo na besplatan porod, postporođajnu zaštitu za majku u narednih šest mjeseci i besplatnu zdravstvenu zaštitu za djecu do 18 godina. U FBiH osnovnim paketom zdravstvenih prava predviđen je i paket osnovnih prava za neosigurane osobe koji se finansira sredstvima budžeta kantona ili općine prema mjestu zadnjeg prebivališta neosigurane osobe.

Živorodeni u 2019. godini po spolu

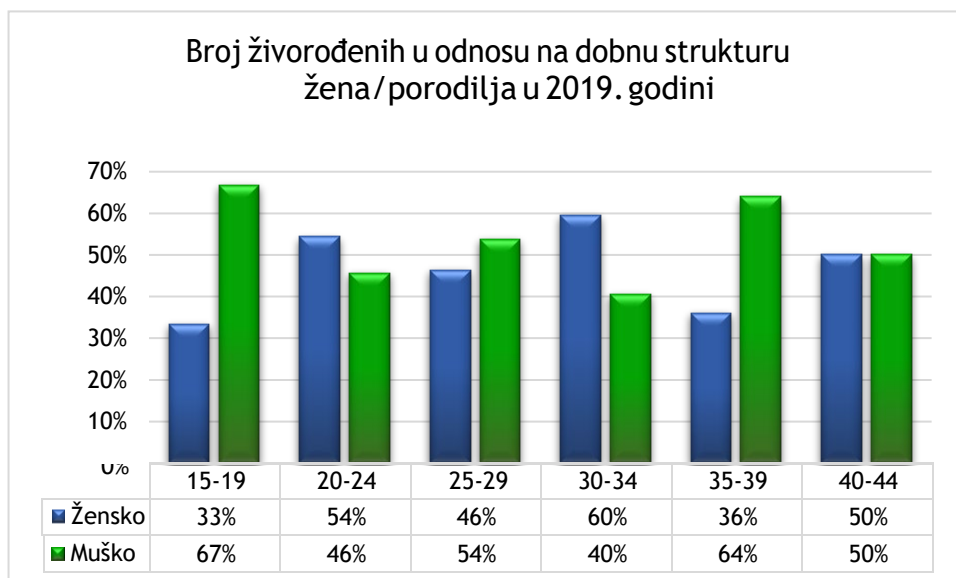

Umrli u 2019. godini po spolu

Izvor: Zavod za javno zdravstvo Federacije BiH, Zdravstveno statistički godišnjak Federacije Bosne i Hercegovine 2019.

Na području Bosansko-podrinjskog kantona Goražde u zdravstvenim ustanovama u javnom sektoru u 2019. godini prema prijavama poroda ukupno je registrovano 201 poroda, od čega je 200 živorođenih. Prema dobnoj strukturi majki najveći broj živorođenih 67 ili (34%) registrovan je kod žena u dobnoj skupini od 25 do 29 godine, a zatim u dobnoj skupini od 20 do 24 godina 57 živorođenih sa udjelom u ukupnom broju živorođenih od (29%). Na području kantona, prema dostupnim podacima, nije bilo patronažnih posjeta.

Izvor: Statistički bilten, Demografska statistika 2019, Federalni zavod za statistiku

U javnom sektoru u 2019. godini prema podacima Zavoda za javno zdravstvo Federacije BiH, na području BPK Goražde ukupno je propisano 14 kontraceptivnih sredstava u javnim zdravstvenim ustanovama od čega: oralnih kontraceptivnih sredstava 12 ili 85%, intrauterinih kontraceptivnih sredstava 2 ili 14,3%.

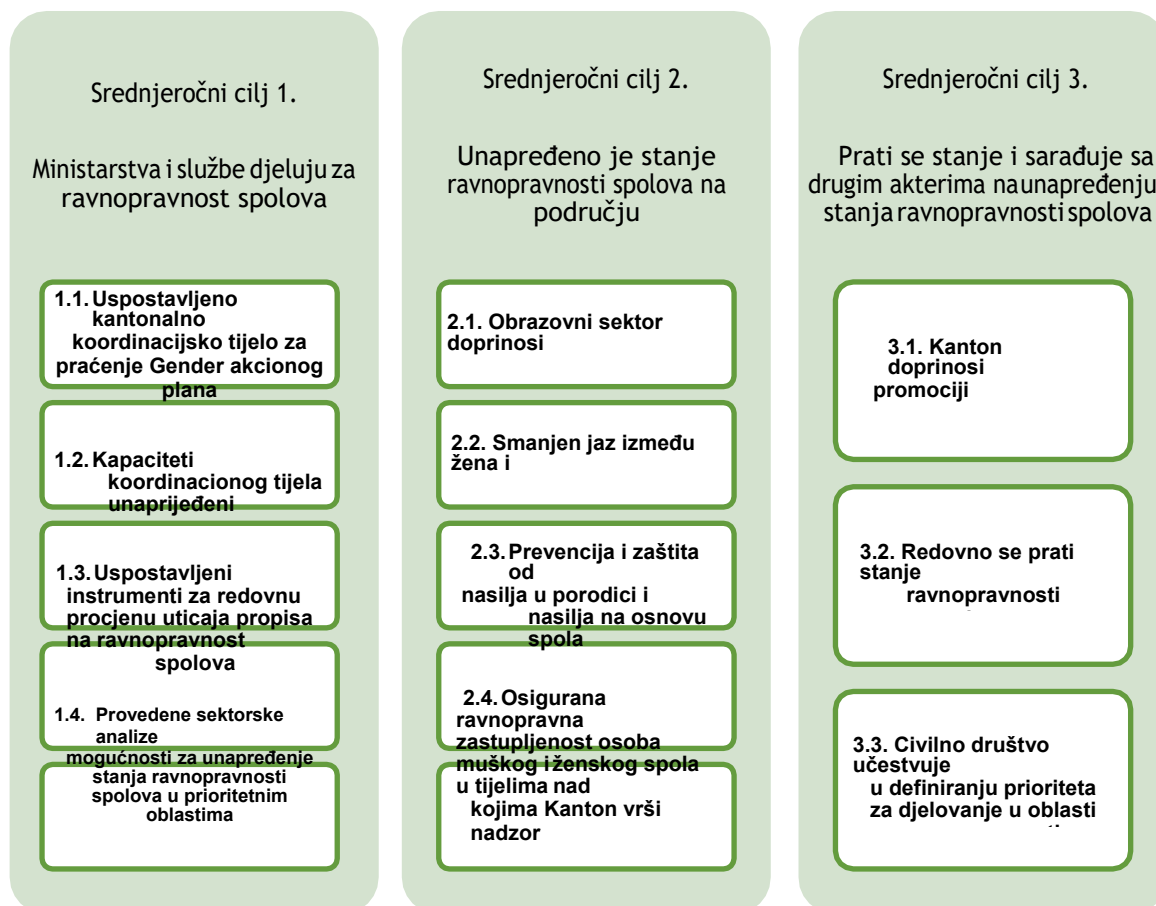
III. Struktura Gender akcionog plana Bosansko-podrinjskog kantona Goražde

U skladu sa prethodnom analizom stanja ravnopravnosti u kantonu i pregleda provođenja obaveza iz Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini jasno je da donošenje Gender akcionog plana BPK Goražde predstavlja optimalan pristup za unapređenje stanja ravnopravnosti spolova.

U odnosu na te analize struktura Gender akcionog plana BPK Goražde za period 2021. - 2024. godina odražava trenutno stanje ravnopravnosti spolova i institucionalizacije ravnopravnosti spolova i sadrži tri srednjeročna cilja te u okviru svakog cilja rezultate koji se planiraju postići i to:

- Srednjeročni cilj 1. - Ministarstva i druga tijela vlade djeluju za ravnopravnost spolova
- Srednjeročni cilj 2. - Unaprijeđeno je stanje ravnopravnosti spolova na području BPK Goražde
- Srednjeročni cilj 3. - Prati se stanje i saraduje sa drugim akterima na unapređenju stanja ravnopravnosti spolova

Struktura Gender akcionog plana BPK Goražde je prikazana shematski ispod dok je detaljno prikazana u matrici logičkog okvira u narednom dijelu dokumenta: Ciljevi i aktivnosti Gender akcionog plana BPK Goražde za period 2021. - 2024. godina.

IV. Ciljevi i aktivnosti Gender akcionog plana BPK Goražde za period 2021. - 2024. godina

Srednjoročni cilj 1: Ministarstva i druga tijela vlade djeluju za ravnopravnost spolova					
Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja
1.1. Koordinaciono prati provođenje Gender akcionog plana	Koordinaciono tijelo usvojio Poslovnik o radu	Koordinaciono tijelo	Usvojen Poslovnik o radu koji uređuje pitanja praćenja GAP	Tri mjeseca od usvajanja	Redovna sredstva
	Održavanje redovnih sastanaka Koordinacionog tijela, uz konsultacije sa civilnim društvom.	Koordinaciono tijelo	Zapisnici sa sastanka	Namanje dva puta godišnje	Redovna sredstva
	Usvojen plan za praćenje, evaluaciju i izvještavanje o primjeni Gender akcionog plana BPK Goražde uz konsultacije sa civilnim društvom.	Koordinaciono tijelo	Izrađen Plan za praćenje, evaluaciju i izvještavanje o primjeni Gender akcionog plana BPK Goražde	Tri mjeseca od imenovanja koordinacionog tijela	Redovna sredstva i partnerstvo
1.2. Kapaciteti koordinacionog tijela unaprijeđeni	Obuke na temu ravnopravnosti spolova i diskriminacije na osnovu spola, rodnog identiteta i seksualne orijentacije.	Koordinaciono tijelo	Održane dvije obuke za članove i članice Koordinacionog tijela	Mart 2022.	Redovna sredstva i partnerstvo
	Izrada i usvajanje metodologije za izradu godišnjih i završnog izvještaja o provođenja GAP-a	Koordinaciono tijelo	Održane dvije obuke za članove i članice Koordinacionog tijela	Oktobar 2022.	Redovna sredstva i partnerstvo

Srednjoročni cilj 1: Ministarstva i druga tijela vlade djeluju za ravnopravnost spolova					
Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja
	Godišnji izvještaj o provođenju GAP se dostavlja putem Vlade Komisiji za jednakopravnost spolova i Skupštini	Koordinaciono tijelo	Izrađen izvještaj	Mart svake godine	Redovna sredstva i partnerstvo
1.3. Uspostavljeni instrumenti za redovnu procjenu uticaja propisa na ravnopravnost spolova	Svi prijedlozi zakona, podzakonskih akata i politika sadrže procjenu uticaja propisa i procjenu uticaja na ravnopravnost spolova	Kantonalno ministarstvo za pravosuđe, upravu i radne odnose	% usvojenih zakona (od ukupnog broja usvojenih) koji sadrže procjenu uticaja propisa na ravnopravnosti spolova i definiše zabranu diskriminacije po svim osnovama koji su usvojeni u toku prethodne godine	Februar svake godine	Redovna sredstva
	Komisija za ravnopravnost spolova daje mišljenje na sve zakona i podzakonske akte koje donosi Skupština	Komisija za ravnopravnost spolova	% zakona koje razmatra Skupština koji su dostavljeni Komisiji # mišljenja o usklađenosti sa Zakonom o ravnopravnosti spolova i međunarodnim konvencijama o ravnopravnosti spolova i zabrani svakog oblika diskriminacije;	Kontinuirano	Redovna sredstva
	Usvojeni standardi za korištenje rodno-osjetljivog jezika u Skupštini BPK Goražde i Vladi BPK Goražde	Komisija za ravnopravnost spolova	Usvojeni standardi od strane Skupštine % akata koji koriste rodno-osjetljiv jezik	Kraj 2022.	Redovna sredstva
1.4. Provedene sektorske analize mogućnosti za	Analiza dostupnosti administrativnih podataka razvrstanih po spolu	Ministarstva i druga tijela vlade	Analiza o dostupnosti o administrativnih podataka razvrstanih po spolu dostavljena Komisiji sa prijedlogom prioriteta za	Mart 2023.	Redovna sredstva

Srednjoročni cilj 1: Ministarstva i druga tijela vlade djeluju za ravnopravnost spolova					
Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja
unapređenje stanja ravnopravnosti spolova u prioritetnim oblastima			unapređenje		
	Unaprijeđene administrativne baze podataka	Ministarstva i druga tijela vlade	% utvrđenih baza koji je unaprijeđen da sadrži podatke razvrstane po spolu	2024. godina	Redovna sredstva
1.5. Budžet BPK Goražde sadrži osnovne elemente procjene uticaja na ravnopravnost spolova (rodno-odgovorno budžetiranje)	Obuke na temu rodno-odgovornog budžetiranja	Komisija za ravnopravnost spolova	Održane dvije obuke za Ministarstvo finansija na temu rodno-odgovornog budžetiranja	Do 2023.	Redovna sredstva
	U Zakonu o izvršavanju Budžeta BPK Goražde utvrditi jasne obaveze za rodno-odgovorno budžetiranje u prioritetnim oblastima	Ministarstvo finansija	Broj oblasti koje su ocijenjene kao prioritetne (npr. tekući transferi i sl)	Nakon usvajanja odgovarajućih instrukcija Federalnog ministarstva finansija	Redovna sredstva
	Izrađene pilot analiza krajnjih korisnika budžeta u odnosu na spol	Ministarstvo finansija na osnovu podataka svih budžetskih korisnika	% oblasti koji sadrži procjenu uticaja na ravnopravnost spolova (rodno-odgovorno budžetiranje)	August 2023.	Redovna sredstva
	Informacija o stanju uvođenja rodno-odgovornog budžetiranja sastavni dio Dokumenta okvirnog budžeta BPK Goražde	Ministarstvo finansija	Broj budžetskih korisnika koji dosljedno unose podatke o uticaju na spol u BPMIS- Informacijski sistem za planiranje i upravljanje budžetom	August 2024.	Redovna sredstva
	Izveštaj o izvršavanju	Ministarstvo finansija	% oblasti koji sadrži procjenu uticaja na	Nakon	Redovna

Srednjoročni cilj 1: Ministarstva i druga tijela vlade djeluju za ravnopravnost spolova					
Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja
	Budžeta sadrži informacije o krajnjim i izlaznim rezultatima u odnosu na spol	na osnovu podataka svih budžetskih korisnika	ravnopravnost spolova (rodno-odgovorno budžetiranje)	usvajanja odgovarajućih instrukcija Federalnog ministarstva finansija	sredstva
	Sredstva za provođenje Gender akcionog plana BPK Goražde su planirana u budžetu	Ministarstvo finansija na prijedlog nadležnih ministarstava i službi	% aktivnosti po godinama za koji su odvojena sredstva u skladu sa zahtjevima	kontinuirano	Redovna sredstva, FIGAP II

Srednjoročni cilj 2: Unaprijeđeno je stanje ravnopravnosti spolova na području BPK Goražde					
Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja
2.1. Obrazovni sektor doprinosi ravnopravnosti spolova	Promocija učešća djevojčica i dječaka u oblasti obrazovanja u kojima sumanje zastupljeni	Kantonalno ministarstvo za obrazovanje, mlade, nauku, kulturu i sport	Izrađen i provodi se program promocije u saradnji sa osnovnim školama i drugim servisima	Maj 2023. godine i kontinuirano	Redovna sredstva
	Povećati obuhvat djece programom obaveznog programa predškolskog odgoja i obrazovanja pred polazak u osnovu školu	Kantonalno ministarstvo za obrazovanje, mlade, nauku, kulturu i sport	% dječaka i djevojčica koji je obuhvaćen predškolskim odgojem	Kontinuirano	Redovna sredstva

Srednjoročni cilj 2: Unaprijeđeno je stanje ravnopravnosti spolova na području BPK Goražde					
Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja
	Promocija učešća ravnopravnog učešća djevojčica i dječaka u obrazovanju u informaciono-komunikacionim tehnologijama	Kantonalno ministarstvo za obrazovanje, mlade, nauku, kulturu i sport	Izrađen i provodi se program promocije u saradnji sa osnovnim školama i drugim servisima	Maj 2023. godine i kontinuirano	Redovna sredstva
	Izvršiti analizu uticaja dodijeljenih stipendija za učenike i učenica u odnosu na (ne)ravnopravnost spolova i (po potrebi) izmijeniti kriterije dodjele	Kantonalno ministarstvo za obrazovanje, mlade, nauku, kulturu i sport	Analiza izrađena i dostavljena Komisiji sa preporukama # broj prijedloga sa ciljem povećanja uticaja stipendija kao mjera za smanjenje horizontalne i vertikalne segregacije na tržištu rada	Septembar 2023. godine	Redovna sredstva
	Uspostaviti savjet za ravnopravnost spolova u Pedagoškom-zavodu BPK Goražde (nakon transformacije Institut za preduniverzitetsko obrazovanje)	Pedagoški-zavod	Izrađena analiza udžbenika i nastavnih planova za osnovne i srednje škole s obzirom na stereotipe i predrasude u vezi sa rodom/spolom # mjera za uklanjanje stereotipnih i diskriminatornih sadržaja #prijedloga za pristup učenju o rodu i spolu	Kraj 2024. godine	Redovna sredstva
	Usklađivanje Pravilnika o sticanju i korištenju akademskih titula, stručnih i naučnih zvanja na visokoškolskim	Kantonalno ministarstvo za obrazovanje, mlade, nauku, kulturu i sport	Akadske titule, stručna i naučna zvanja koje se navode na diplomama, dodacima diplomama i drugim javnim ispravama koje izdaje Univerzitet u Zenici nakon završetka prvog, drugog i trećeg ciklusa studija, mogu	Kraj 2022.	Redovna sredstva

Srednjoročni cilj 2: Unaprijeđeno je stanje ravnopravnosti spolova na području BPK Goražde					
Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja
	ustanovama na području BPK Goražde		dodjeljivati kako u muškom, tako i u ženskom rodu		
2.2. Smanjen jaz između žena i muškaraca na tržištu rada	Analizirati razloge neaktivnosti, manje stope zaposlenosti i veće stope nezaposlenosti žena na području kantona	Služba za zapošljavanje BPK Goražde	Analiza izrađena i dostavljena Komisiji sa preporukama	Septembar 2022.	Redovna sredstva
	Izraditi detaljnu analizu uticaja aktivnih mjera zapošljavanja na smanjenje jaza između žena i muškaraca na tržištu rada u periodu od 3 godina	Služba za zapošljavanje BPK Goražde	Analiza izrađena i dostavljena Komisiji # prijedloga za smanjenje jaza žena i muškaraca na tržištu rada	Septembar 2022.	Redovna sredstva
	Organizovati tematsku sjednicu sa ciljem povodom analize uticaja aktivnih mjera zapošljavanja na smanjenje jaza između žena i muškaraca na tržištu rada u periodu od 3 godina	Komisija za ravnopravnost spolova	Tematska sjednica organizovana Broj zaključaka vezanih za Analizu koji doprinose povećanju efikasnosti mjera za ravnopravnost spolova	Oktobar 2022.	Redovna sredstva

Srednjoročni cilj 2: Unaprijeđeno je stanje ravnopravnosti spolova na području BPK Goražde					
Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja
	Analizirati doprinos poticaja Vlade BPK Goražde i donijeti mjere kako bi se poticaji doprinosili razvoju poduzetništva manje zastupljenog spola	Ministarstvo za privredu BPK Goražde, Kantonalno ministarstvo za socijalnu politiku, zdravstvo, raseljena lica i izbjeglice	Registar poticaja sadrži informacije o spolu direktnih i indirektnih korisnika poticaja # identificirani problema za pristup poticajima za manje zastupljen spol, uključujući i ranjive grupe manje zastupljenog spola %kriterija koji je izmijenjen sa ciljem povećanja jednakih mogućnosti za pristup poticajima # i iznos posebnih programa za manje zastupljen spol	Kraj 2023.	Redovna sredstva i partnerstvo
	Finansijski plan Službe za zapošljavanje BPK Goražde i informacija o izvršenju Finansijskog plana Služe za zapošljavanje BPK Goražde sadrži informacije o uticaju na nezaposlenost žena i muškaraca za sve programe	Služba za zapošljavanje BPK Goražde	Broj informacija o uticaju na aktivnih mjera na smanjenje nezaposlenosti žena i muškaraca	Kontinuirano	Redovna sredstva i partnerstvo
	Izrađena analiza o primjeni prava na naknadu za vrijeme porodiljskog/roditeljskog odsustva sa prijedlozima	Kantonalno ministarstvo za socijalnu politiku, zdravstvo, raseljena lica i izbjeglice, Ministarstvo	%preporuka Institucije Ombudsmana za ljudska koje su provedene	Juni 2022.	Redovna sredstva i partnerstvo

Srednjoročni cilj 2: Unaprijeđeno je stanje ravnopravnosti spolova na području BPK Goražde					
Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja
	progresivnog unapređenja iznosa u odnosu na međunarodne standarde	finansija i Centar za socijalni rad			
	Izrada strategije učešća žena na tržištu rada	Kantonalno ministarstvo za socijalnu politiku, zdravstvo, raseljena lica i izbjeglice i Privredna komora	Izrađena strategija % provođenja strategije	2023. godine	Redovni budžet i partnerstvo
	Promovirati korištenje roditeljskog odsustva od strane očeva djece	Kantonalno ministarstvo za socijalnu politiku, zdravstvo, raseljena lica i izbjeglice i Centar za socijalni rad	# promotivnih aktivnost % očeva kao korisnika roditeljskog osnova u odnosu na % majki	Kontinuirano	Redovna sredstva i partnerstvo
	Promovirati jednake mogućnosti za žene i muškarce u svim konkursima koje objavljuje skupština, vlada, Ministarstva i druga tijela vlade	Sve službe skupštine, vlada, Ministarstva i druga tijela vlade	U svim konkursima jasno navedeno: „Ohrabruju se osobe oba spola da se prijave na ovaj konkurs. U okviru ovog konkursa biti će osigurane jednake mogućnosti za sve osobe bez diskriminacije po bilo kojem osnovu.“	Kontinuirano	Redovna sredstva i partnerstvo
	Usvojiti politiku o nultoj toleranciji za uznemiravanje i seksualno uznemiravanje u BPK	Skupština, Vlada na prijedlog Kantonalno ministarstvo za socijalnu politiku,	Politika usvojena i objavljena	Novembar 2023.	Redovna sredstva i partnerstvo

Srednjoročni cilj 2: Unaprijeđeno je stanje ravnopravnosti spolova na području BPK Goražde					
Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja
	Goražde	zdravstvo, raseljena lica i izbjeglice			
	Analizirati mogućnosti za unapređenje kapaciteta predškolskih ustanova	Kantonalno ministarstvo za obrazovanje, mlade, nauku, kulturu i sport	Analiza izrađena i dostavljena Komisiji sa preporukama	Septembar 2022. godine	Redovna sredstva
	Analiza o preprekama za uključivanje marginaliziranih grupa na tržište rada (osobe koje brinu za stare i iznemogle, jednoroditeljske porodice, porodice sa djecom sa invaliditetom, pripadnici/e nacionalnih manjina) sa prijedlogom mjera	Kantonalno ministarstvo za socijalnu politiku, zdravstvo, raseljena lica i izbjeglice	#utvrđenih prepreka i predloženih mjera % osoba koje su uključene na tržište rada	Kraj 2024. godine	Redovna sredstva
2.3. Prevencija i zaštita od nasilja u porodici i nasilja na osnovu spola	Usvojiti Program mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici i osigurati sredstva za provođenje i provoditi aktivnosti	Vlada BPK Goražde i Koordinaciono tijelo za prevenciju nasilja	Usvojen Program mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici u skladu sa Zakonom o zaštiti od nasilja Aktivnosti iz Programa se redovno provode, Programi se redovno donose Osigurano potpuno finansiranje svih usluga koje se pružaju žrtvama uključujući i finansiranje smještaja u sigurnu kuću, te finansiranja i	April 2023. godine	Redovna sredstva i partnerstva

Srednjoročni cilj 2: Unaprijeđeno je stanje ravnopravnosti spolova na području BPK Goražde					
Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja
			održavanje uspostavljenog „sigurnog stana“ za žrtve nasilja na području Goražda.		
	Organizovati tematsku sjednicu sa ciljem analize stanja i uvida u stanje o prevenciji i zaštiti od nasilja u porodici, uključujući i probleme sa kojima se susreću posebno ranjive grupe	Koordinaciono tijelo	Podaci koji se prikupljaju u skladu sa članom 23. Protokola se dostavljaju Komisiji a putem Komisije i Skupštini Problemi sa kojima se susreću posebno ranjive grupe (LGBT, osobe sa invaliditetom, Romi, osobe treće životne dobi itd) su uključeni u navedene podatke	Svake godine u okviru 16 dana aktivizma u borbi protiv nasilja (25.11. - 10.12.)	Redovna sredstva
	Doprinos prevenciji nasilja nad ženama i nasilja u porodici obilježavanjem Međunarodna kampanja 16 dana aktivizma u borbi protiv nasilja (25.11. - 10.12.)	Koordinaciono tijelo BPK Goražde	Kanton provodi aktivnosti u okviru kampanje	Kontinuirano	Redovna sredstva
	Organizovati obuke na temu diskriminacije na osnovu spola i svih oblika nasilja na osnovu spola za Koordinaciono tijelo	Koordinaciono tijelo	Članovi i članice komisije i koordinacionog tijela mogu prepoznati i odgovoriti na sve oblike diskriminacije na osnovu spola	U toku 2022. godine	Redovna sredstva i partnerstvo
	Izraditi Smjernice za prevenciju i zaštitu od diskriminacije, seksualnog	Kantonalno ministarstvo za pravosuđe, upravu i	Vlada usvojila Smjernice	Kraj 2023. godine	Redovna sredstva

Srednjoročni cilj 2: Unaprijeđeno je stanje ravnopravnosti spolova na području BPK Goražde					
Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja
	uznemiravanja i uznemiravanja na osnovu spola na radnom mjestu, uz saradnju sa organizacijama civilnog društva.	radne odnose			
	U programe stručnog usavršavanja policije uvesti program obuke na temu krivičnih djela počinjenih iz mržnje u skladu sa Krivičnim zakonom FBiH i redovno ih provoditi	Ministarstvo unutrašnjih poslova BPK Goražde, Uprava policije	Usvojen plan i program permanentne i specijalističke obuke koji obuhvata krivična djela počinjena iz mržnje.	Kraj 2022.	Redovna sredstva
2.4. Osigurana ravnopravna zastupljenost osoba muškog i ženskog spola u tijelima nad kojima Kanton vrši nadzor	Izraditi analizu zastupljenosti žena i muškaraca u svim tijelima uključujući i predsjednike/ce tijela koje imenuje Skupština, Vlada i ministarstva	Stručna služba Skupštine, stručna služba Vlade	Vlada i Skupština usvojili informaciju o analizi zastupljenosti sa zaključcima	Juli 2022.	Redovna sredstva
	Osigurati jasne kriterije kod imenovanja komisija Skupštine kada u je pitanju jednako učešće	Stručna služba Skupštine	Analiza izrađena sa prijedlogom mjera; % žena i muškaraca koji se imenuju u komisije nakon donošenja novih kriterija	Kraj 2022. godine	Redovna sredstva

Srednjoročni cilj 2: Unaprijeđeno je stanje ravnopravnosti spolova na području BPK Goražde					
Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja
	žena i muškaraca				
	Izraditi prijedlog mjera za ravnopravnu zastupljenost žena i muškaraca u vladi, drugim vladinim tijelima i javnim ustanovama i preduzećima kojima upravlja BPK Goražde	Komisija za ravnopravnost spolova	Izrađeni prijedlozi i po potrebi prijedlozi izmjena i dopuna zakona i drugih propisa sa ciljem uvođenja kvote za manje zastupljen spol od najmanje 40%	Juli 2022.	Redovna sredstva, FIGAP II sredstva
	Osigurati ravnopravno učešće žena i muškaraca u svim tijelima uključujući i predsjednike/ce tijela koje imenuje Skupština, Vlada i ministarstva	Skupština, Vlada	Muškarci i žene zastupljeni sa najmanje 40% u svim tijelima koja se imenuju	Kontinuirano	Redovna sredstva
2.5. Unaprijeđeno zdravlje i seksualno i reproduktivno zdravlje	Inicirati akreditaciju Programa zdravstvenih radnika u oblasti pružanja rodno senzitivnih usluga i usluga iz oblasti seksualnog i reproduktivnog zdravlja generalnoj i višestruko marginaliziranim populacijama	Kantonalno ministarstvo za socijalnu politiku, zdravstvo, raseljena lica i izbjeglice	Usvojena inicijativa od strane nadležnog ministarstva. Sprovedeni treninzi zdravstvenog osoblja na nivou primarne zdravstvene zaštite u skladu sa međunarodnim standardima i preporukama Svjetske zdravstvene organizacije	Kraj 2023.	Redovna sredstva, Fondacija XY i UNFPA
	Sprovesti Rodnu analizu	Kantonalno	Usvojene preporuke rodne analize i	Kraj 2024.	Redovna

Srednjoročni cilj 2: Unaprijeđeno je stanje ravnopravnosti spolova na području BPK Goražde					
Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja
	za identifikaciju socijalnih determinanti zdravlja (HPV vakcinacija i prevencija malignih oboljenja) i utjecaja rodni stereotipa na stavove mladih i odraslih u BPK Goražde	ministarstvo za socijalnu politiku, zdravstvo, raseljena lica i izbjeglice	uvrštene u programe za unaprijeđenje zdravstvene zaštite na području BPK Goražde.		sredstva, Fondacija XY
	Sufinansiranje organizacije sportskih takmičenja i liga i promocija sporta kao zdravog životnog stila	Kantonalno ministarstvo za obrazovanje, mlade, nauku, kulturu i sport	Broj sufinansiranih takmičenja % žena i muškaraca, dječaka i djevojčica koje su obuhvaćene aktivnostima	Kontinuirano	Redovna sredstva
	Izraditi vodič za zdravstvene radnike/ce kako na najbolji način da se postupa sa transrodnim i interspolnim osobama uz konsultaciju sa organizacijama civilnog društva koje se bave ovim pitanjima	Kantonalno ministarstvo za socijalnu politiku, zdravstvo, raseljena lica i izbjeglice	Izrađen i distribuiran vodič za zdravstvene ustanove	Kraj 2022.	Redovna sredstva
	Pravno urediti medicinske i pravne postupke u slučaju interspolnosti uz konsultaciju sa	Kantonalno ministarstvo za socijalnu politiku, zdravstvo, raseljena lica	Izrađen Pravilnik o prilagodbi spola u medicinskim institucijama u BPK Goražde	Kraj 2022.	Redovna sredstva

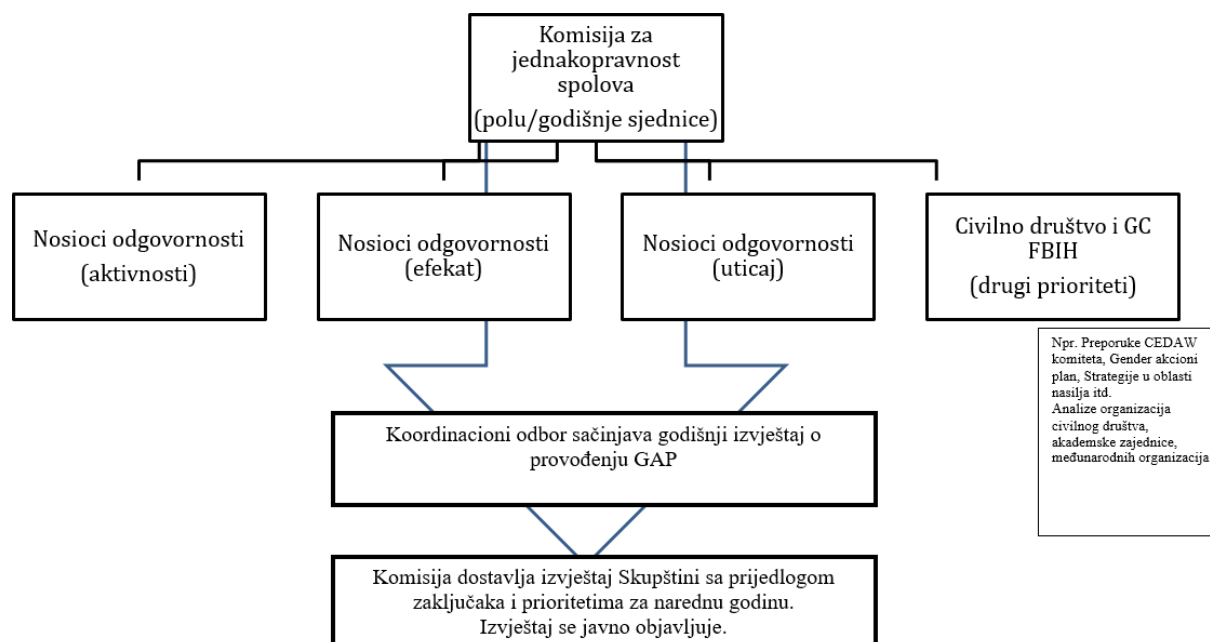
Srednjoročni cilj 2: Unaprijeđeno je stanje ravnopravnosti spolova na području BPK Goražde					
Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja
	organizacijama civilnog društva	i izbjeglice			

Srednjoročni cilj 3: Prati se stanje i saraduje sa drugim akterima na unapređenju stanja ravnopravnosti spolova					
Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja
3.1. Kanton doprinosi promociji ravnopravnost spolova	Utvrđen je Program obilježavanja dana od značaja za ravnopravnost spolova	Vlada i Skupština	Obilježavaju se 8. mart „Međunarodni dan žena“, Međunarodna kampanja 16 dana aktivizma u borbi protiv nasilja (25.11. - 10.12.), Međunarodni dan žena u IKT-u, 19.11. Međunarodni dan muškaraca i drugi	Mart 2022. godine	Redovna sredstva i partnerstvo
	Promotivni materijali o ciljevima Gender akcionog plana BPK Goražde su dostupni na web stranici i u šalter salama	Komisija za ravnopravnost spolova	Broj izrađenih materijala	Mart 2022. godine	Redovna sredstva i partnerstvo
3.2. Redovno se prati stanje ravnopravnosti spolova na području BPK Goražde	Komisija za ravnopravnost spolova organizuje sjednice sa ciljem praćenja provođenja (monitoring) Gender akcionog plana	Komisija za ravnopravnost spolova i Koordinaciono tijelo	Održana polugodišnja i godišnja sjednica na kojoj je razmotren izvještaj o provođenju GAP te su predloženi zaključci za Skupštinu	Septembar i mart svake godine	Redovna sredstva
	Skupština razmatra izvještaj o provođenju Gender akcionog plana	Skupština	Razmotren izvještaj i doneseni zaključci o prioritetima	April svake godine	Redovna sredstva
	Izvršiti procjenu	Koordinaciono tijelo	Izvršena procjena provođenja Gender	Juni 2024.	Redovna

Srednjoročni cilj 3: Prati se stanje i saraduje sa drugim akterima na unapređenju stanja ravnopravnosti spolova					
Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja
	(evaluaciju) provođenja Gender akcionog plana kao osnovu za izradu narednog Gender akcionog plana		akcionog plana	godine	sredstva i partnerstvo
3.3. Civilno društvo učestvuje u definiranju prioriteta za djelovanje u oblasti ravnopravnosti spolova	Utvrđen je spisak organizacija civilnog društva i pojedinaca koje se bave ravnopravnošću spolova	Koordinaciono tijelo	Izrađeni kriteriji za odabir organizacija i pojedinaca Spisak dostupan na web stranici Vlade i Skupštine	Kraj 2022. godine	Redovna sredstva
	Organizira se tematska sjednica sa civilnim društvom sa ciljem definiranja prioriteta u oblasti ravnopravnosti spolova sa naglaskom na posljedice pandemije COVID-19 na ravnopravnost spolova.	Komisija za ravnopravnost spolova	Tokom tematske sjednice prikupljeni prijedlozi civilnog društva u pogledu prioriteta	Oktoibar svake godine	Redovna sredstva

V. Monitoring i evaluacija Gender akcionog plana

Osnovni mehanizam praćenja provedbe Gender akcionog plana jeste nadzor koji provodi za nivo vlade Koordinaciono tijelo a za nivo Skupštine **Komisija za ravnopravnost spolova**. Zadatak Komisije je da prati aktivnosti provedbe, prikupljanja informacija koje su potrebne za analizu ostvarenih ciljeva i rezultata i osiguraju ostvarenje rezultata aktivnosti navedenih u dokumentu. Nadzor nad provedbom pratit će se organizacijom sjednica za nadzor svakih šest mjeseci kojom prilikom će svi nosioci odgovornosti putem Koordinacionog tijela, Komisiji redovno i sistematski dostavljati informacije o provedbi. Pored toga Komisija će jednom godišnje informisati Skupštinu i sve ključne aktere uključene u implementaciju aktivnosti o ostvareni rezultatima te će predlagati Skupštini odgovarajuće zaključke.

Osnovni pojmovi i definicije ravnopravnosti spolova

Diskriminacija po osnovu spola je svako stavljanje u nepovoljniji položaj bilo koje osobe ili grupe osoba zasnovano na spolu zbog kojeg se osobama ili grupi osoba otežava ili negira priznavanje, uživanje ili ostvarivanje ljudskih prava ili sloboda.

Direktna diskriminacija po osnovu spola postoji kada je osoba ili grupa osoba bila tretirana, tretira se ili može biti tretirana nepovoljnije u odnosu na drugu osobu ili grupu osoba u istoj ili sličnoj situaciji.

Indirektna diskriminacija po osnovu spola postoji kada prividno neutralna pravna norma, kriterij ili praksa jednaka za sve je dovela, dovodi ili bi mogla dovesti u nepovoljniji položaj osobu ili grupu osoba jednog spola u poređenju sa osobom ili grupom osoba drugog spola.

Uznemiravanje je svako neželjeno ponašanje po osnovu spola kojim se želi povrijediti dostojanstvo osobe ili grupe osoba i stvoriti zastrašujuće, neprijateljsko, degradirajuće, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje, ili kojim se postiže takav učinak.

Seksualno uznemiravanje je svaki neželjeni oblik verbalnog, neverbalnog ili fizičkog ponašanja spolne prirode kojim se želi povrijediti dostojanstvo osobe ili grupe osoba, ili kojim se postiže takav učinak, naročito kad to ponašanje stvara zastrašujuće, neprijateljsko, degradirajuće, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje.

Nasilje po osnovu spola je svako djelovanje kojim se nanosi ili može biti nanijeta fizička, psihička, seksualna ili ekonomska šteta ili patnja, kao i prijetnja takvim djelovanjem koje sputava osobu ili grupu osoba da uživa u svojim ljudskim pravima i slobodama u javnoj i privatnoj sferi života.

Nasilje po osnovu spola uključuje, ali se ne ograničava, na

- a) nasilje koje se dešava u porodici ili domaćinstvu;
- b) nasilje koje se dešava u široj zajednici;
- c) nasilje koje počinu ili tolerišu organi vlasti i drugi ovlašteni organi i pojedinci;
- d) nasilje po osnovu spola u slučaju oružanih sukoba.

Viktimizacija je oblik diskriminacije koji postoji kada se osoba ili grupa osoba dovede u nepovoljniji položaj zbog: odbijanja naloga za diskriminatornim postupanjem, prijave diskriminacije, svjedočenja u postupku zaštite od diskriminacije na osnovu spola, ili ako je na bilo koji drugi način osoba sudjelovala u postupku vođenom povodom diskriminacije na osnovu spola.

Spol predstavlja biološke i psihološke karakteristike po kojima se razlikuju osobe muškog i ženskog spola.

Gender/rod predstavlja sociološki i kulturološki uvjetovanu razliku između osoba muškog i ženskog spola i odnosi se na sve uloge i osobine koje nisu uvjetovane ili određene isključivo prirodnim ili biološkim faktorima, nego su prije proizvod normi, prakse, običaja i tradicije, i kroz vrijeme su promjenljivi.

Ravnopravnost spolova znači da su osobe muškog i ženskog spola jednako prisutne u svim područjima javnog i privatnog života, da imaju jednak status, jednake mogućnosti za ostvarivanje svih prava, kao i jednaku korist od ostvarenih rezultata.

Jednak tretman svih osoba muškog i ženskog spola podrazumijeva osiguranje odsustva diskriminacije po osnovu spola.

Jednake mogućnosti svih osoba bez obzira na spol podrazumijeva odsustvo prepreka za ekonomsko, političko i društveno sudjelovanje po osnovu spola.

Diskriminacija u jeziku postoji kada se koristi isključivo jedan gramatički rod kao generički pojam.

Institucionalni mehanizmi za jednakopravnost spolova predstavljaju tijela koja su uspostavljena od nadležnih zakonodavnih, izvršnih i organa uprave svih nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini radi provođenja Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH, koordiniranja i realizacije programskih ciljeva iz Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine i osiguranja provođenja međunarodnih standarda u oblasti ravnopravnosti spolova.

Rodno senzitivno ili odgovorno budžetiranje je neophodno sredstvo koje podrazumijeva poštivanje načela ravnopravnosti spolova tokom pripreme budžeta, te raspodjele i dodjele finansijskih resursa. Rodno budžetiranje predstavlja sagledavanje javnih politika na svim nivoima budžetskog procesa i restrukturiranje prihoda i rashoda kako bi se uzele u obzir potrebe i prioritete različitih grupa žena i muškaraca imajući u vidu njihove različite uloge u porodici, ekonomiji i društvu. Rodno budžetiranje uključuje dva osnovna koraka: rodnu analizu budžeta i njeno provođenje kroz preraspodjelu budžeta. Rodnom analizom budžeta razvrstavaju se troškovi i prihodi naspram njihovog različitog utjecaja na žene i muškarce i time se uočavaju mjesta gdje su sakupljanje i distribucija javnog novca nepravedni.